

VÄNERSBORGS SÖNERS
GILLES

ÅRSSKRIFT
1938

Sjunde årgången

VÄNERSBORG
C. W. CARLSSONS EFTR: S BOKTRYCKERI
1938

En rabulistisk karduanmakare i Vänersborg för hundra år sedan.

I slutet av april 1838 utkom en skrift i Vänersborg med följande titel: Reflexioner uti åtskilliga moraliska, politiska och ekonomiska allmänna ämnen, jemte berättelser och poemer m. m. En broschyr; af Petter Blomqvist, Vänersborg, tryckta hos Johan Qvist, 1838.

Hovkanslern Aug. von Hartmansdorff — den tidens justitieminister — lät genom sitt ombud i Vänersborg, v. pastorn Sjöberg, belägga skriften med kvarstad, innan den ännu hunnit ut i handeln. Upplagan var 500 ex., och dessa hämtades på Qvists tryckeri omedelbart efter tryckningen utom något tiotal exemplar, som författaren hunnit få ut. Därjämte bemyndigades allmänne åklagaren, lands- och stadsfiskalen härstädes Beckman, att anhängiggöra åtal mot författaren, då skriften enligt hovkanslerns mening "innehåller yttranden och framställningar, hvilka jag finner stridande mot 3 §, 12 mom. tryckfrihetsförordningen".

Målet förekom första gången inför rådhusrätten den 21 maj. Vid stämningen hade åklagaren bifogat en skrift, i vilken han med följande citat anförde, vad han ansåg böra åtalas.

Sid. 25: "Adeln eller Krigare-Casten är som hvar och en vet alltid fallen för det lysande och förgyllda, och hvilket äfven af dem lätt kan förvärfvas, medelst dels Krigets (ofta tvätydiga rätt), dels Diplomatiens konstiga och mångtydiga Politiska

vändningar, hvarmed Casten vanligtvis söker sin egen fördel på Folkets bekostnad, ehuru mycket det än ropas och skrives om Folkets väl."

PETTER BLOMQVIST,
Carduansmakare.

Sid. 25: "Historien synes gifva vid handen, att Revolutioner, Krig och inbördes misshälligheter i större scala, merendels haft sitt upphof från Adels och Krigarnes åtgärder, än på ett, än på annat sätt, än medelst krigslystnad, än med förtryck, än med öfverdrifvit högmod, jemte orimligt uppdrifven prål ock ståt, hvarvid folket merendels blifvit utsugit."

Sid. 26: "skulle någon ofrälse eller ringare person få tillträda någon betydlig syssla, så måste han ju blifva Adelsman eller

deras vederlike och medhjelpare, samt handla efter detta intresse, hvarigenom skulle synas, att folket eller allmänheten blott i Nåder får lefva efter de Storas välbehag, hvilka aldrig förglömmer sig sjelfva."

Sid. 31: "det vore tvifvelaktigt huruvida Presterskapet — — varit mera nyttigt än skadligt för menskligheten. Men likafullt har det varit behöfligt, ehuru Castens flere medlemmar frambragt mörkret och fanatismen, i stället för upplysning och försonlighet, samt det himmelska ljus som denna Cast alltid bordt förebringa."

Sid. 32: "de så kallade Fåraherdar och än mera högt uppsatte av Casten, förebringar en orimelig Egoism och Egennytta för det som blott jorden tillhör."

Sid. 33: "Men på lika sätt är vanligtvis förhållandet uti alla afseenden och bland alla mennisko-classer, att den så kallade ringare måste hvar på sitt sätt och efter sin förmåga arbeta och träla, samt de Stora och Mäktiga se med förakt derpå, hvarvid dessa ofta misshandla den arbetande, än på ett, än på ett annat sätt, samt förstör hans välfärd, i fall det gifves eller finnes något att förstöra."

Sid. 34: "Dock synes denna Cast (präster) i verldsligt afseende vara mycket enig och omtänksam för jordiska fördelar, då de andra Casterna hvar för sig, såsom, dels Adels- eller Krigare-Casten i sitt högmod, dels för allvar, dels för finess, eller syn skull ofta förebringar ett orimeligt buller och bråk vid olika åsigter i allmänna och äfven i egna till Casten hörande saker;" (i det följande, som icke åtalades, utvecklar förf. hur dylik splittring även kan påvisas inom "Borgare-Casten").

Sid. 36: "Denna Närings-Class (Borgare-Casten), jemte Bonde-Casten, som tillhoppa måste arbeta och träla för allas behof och nytta (utom det lysande prälets) borde och kunde vara enig och rättvis i sin enkelhet, om den icke medelst sin mindre

kunnighet i den mångtydiga Lagen och den slingrande Politiken, blefvo dels skrämde, dels vilseförda och dels smorda med mynt eller annat (på sitt sätt i öfrigt likt Fåren) för att tilläfventyrs finare ull skall få afklippas, och Schäferi-ägaren draga nyttan deraf, som vill säga de högre Casternas väldiga med mera?"

Sid. 37: "...förnuftet och den fria viljan till största delen sällan synes användas till allmänt väl, utan mest (helst af de högt uppsatte) blott till ensidiga afsigters ernående, eller ett för egen räkning inbilladt godt."

Sid. 39: "Måtte Religions-Lärarne derföre uppmana till allmän kärlek och frid här i tiden, helst en Evig salighet eller en Evig fördömmelse icke ingår i menniskobegreppet."

Sid. 43: Förf. anser att "åtminstone de mindre städerna borde få frihet att slippa hålla sig Tjenste- och Embetsmän, annorlunda än dem, de sjelfva för behagelig tid finner nödiga."

Åtalet avser följ.: "De Tjenstemän som tilläfventyrs frånskiljdes Städerna, borde Staten draga försorg om, på lämpligt sätt, likasåväl som Staten gör med sina egna Tjenstemän, hvaraf en stor del får löner och pensioner, utan att, snart sagt göra eller hava gjort någon synnerlig stor tjänst för det allmänna bästa, men väl för sig sjelfva jemte dem tillhörande parti?"

Sid. 48: "Men bäst synes vara att köpa sig förmånliga tjenstemanna-sysslor; ty då blir man både ärad, aktad och snart rik, samt slipper att arbeta ifall man hushållar och förstår sig på Nefas? — helst ordspråket torde vara sant som säger: Gud gifve min Son lycka, ty då behöfver han icke förstånd."

Sid. 49: "Det säger ju sunda förnuftet, ifall det finge tala, hvilket dock knappt är troligt? helst om Vederbörande troligtvis på de flesta ställen vill qväfva sunda förnuftet i sin linda, i fall det icke är efter deras ensidiga behag? Derföre är vid allt omstående att frukta det hvarken Styrelserna ej

heller de öfriga Casterna vill ingå på någon nyttig förändring?"

Sid. 50: "Det synes i öfrigt vara bättre om de Mäktige offentligen med förnuft, sanningskärlek och med all deras möjliga vishet framställde sina handlingar för Allmänna Opinionen! än om de dertill begagna en eller flere i deras makt varande dock små, till exempel så kallade Inqvisitions-Maschiner — — — dels Utdragnings-, dels Indragningsmakten? — Hvilka dels, i handling, dels uti fri yttranderätt i allmänhet, ofta onödigtvis torde begagnas af vederbörande? Och hvarmedelst de tror att allting i thy är fullt och fast hulptit?"

Sid. 79: Förf. föreslår på tal om riksdagsmannavalen, att om de mindre städerna "längre skall fortvara som Städer med representationsrätt, borde vid val av Representant den antagas, som vid öppen Auktion gjorde högsta anbudet såsom betalning till Staden; hvarvid skäligen torde finnas det hälst Litterata personer kan betala mäst och säkrast; i thy att dels sådane efter mötenas slut kunde få sig till ersättning en förmonlig och god Syssla med 8 à 10,000:de uti inkomster per år, och således hafva stor fortun af sitt Representats-kall."

Sid. 94: I ett kapitel, rubricerat: "Några Erindringar vid stiftandet af Nykterhets-sällskap och föreningar" angriper förf. "de Stora och Herrskaps-Classen" för att dessa "förbrukar och njuter fina och dyrköpta utländska drycker," hvarvid "penningarna för det mesta utvandra till Utländingen, och kommer troligen aldrig åter." Beträffande bruket av brännvinet säger förf.: "Att uti kallare Climaterne, och hvarhelst som arbetet är strängt ihålligt, samt hvarest arbetaren är efter vanligheten fattig, och således icke kan skaffa sig finare och bättre drycker, är det ej underligt, att han vill hafva något att uppmuntra sig med i sitt ihålliga arbete, hvarvid brännvinet då tillites." Emellertid vänder sig förf. med

skärpa mot att "Herrskaps-Classen" på samma gång som den "uppmuntrar att deltaga i Nykterhets-Sällskaper" samtidigt "fabricerar det mesta bränvinet, samt håller det allmänheten tillhanda", varvid det "synes, som denna Class snarare vill uppmuntra än förekomma dryckenskaps-lasten och förstörelsen? — Ty icke kan man vänta sig att bäckar och åar skall hålla sig torra så länge källans ådror gifva öfverflödigt vatten?" Av detta kapitel ansågs följande åtalbart: "Herrskaps-Classen" uppmuntrar till bildande av nykterhets-föreningar. I dessa bildas kassor, men då "torde man erindra sig. att Cassor, dels ofta icke användas till sina ändamål, dels ofta blifva förstörda, dels plundrade, eller ur askan i elden, enligt ordspråket? Hvarvid man dock icke kan förmoda det ifrågakommande Nykterhets-Sällskaps Cassor blifva använde till Bränvins-Fabriksanläggningar, men väl till Punschdrickning, hvilket ej är nyttigare än bränvin, vid Sällskapernes och Föreningarnes sammankomster jemte spel med mera dylikt."

Efter att hava på ovanstående sätt preciserat sina anklagelsepunkter anser alltså åklagaren, att förf. genom "i skriften förekommande lögnaktiga uppgifter och vrängda framställningar till allmänhetens förvillande och förledande förbrutit sig" mot ovannämnda lagrum.

Vid samma rättegångstillfälle inlämnade Blomqvist en skrift, vari han "hemställer huruvida rättens ordförande Herr Borgmästaren Bergius bör anses jävig i följd av den klagoskrift, som jag till Kongl. Götha Hof Rätt ingifvit rörande visse uraktlåtna skyldigheter af så väl Herr Ordföranden som andre här i Staden styrande personer vid eldsvådan härstädes 1834 m. m." Rådhusrätten fäste emellertid ej något avseende vid jävsanmärkningen, "då nämnda klagoskrift ej blifvit med Herr Borgmästaren Communicerad". Därefter uppsköts målet till den 28 maj.

Då valet förekom denna dag, valdes en jury. Därvid valdes

av åklagaren häradshövding Montén, regementsläkaren Sandmark, commissionslantmätaren Svedberg och länsnotarien Almqvist. Av Blomqvist valdes löjtnanterna Silfverhjelm, Norlin och von Braun samt komministern Rådberg och av domstolen capitainen Kafle, fältkamreraren Appelberg, magister Wennerholm, landskanslisten Nyman och fabrikören Landström. Parterna hade inga jäv att anföra. På uppmaning av domstolen uteslöto parterna var för sig en av vederpartens och en av domstolens jurymän, varvid uteslötos av åklagaren löjtnant Silfverhjelm och fabrikör Landström, samt av Blomqvist häradshövding Montén och landskanslist Nyman. Blomqvist inlämnade vid denna rättegång även en försvarsskrift, i vilken han punkt för punkt bemöter åklagaren. Hans bemötande går huvudsakligen ut på att vad han skrivit är sant. Han slutar med att förbehålla sig rätt att kräva ersättning för rättegångskostnader enligt räkning som skall inlämnas i händelse han frikännes. Målet uppsköts så till den 1 juni.

Rådhusrätten bestod då av borgmästare Bergius och rådmännen Werlin, Fridstedt och Zengerlein. Samtliga jurymän infunno sig utom löjtnant Norlin, som av sagt sig efter anmält förhinder. Blomqvist anmälde, att han i dennes ställe invalt consuln E. B. Widell, som var tillstädes och förklarades ojävig. Juryn tillfrågades, om skriften var brottslig, varefter uppskov meddelades till nästa dag.

Den 2 juni sammanträdde alltså domstolen åter, och juryn förklarade då med 7 nej mot 2 ja den åtalade skriften icke brottslig, vadan något ansvar sålunda ej kunde svaranden åläggas, utan kvarstaden förklarades skola upphöra. Emellertid kunde Blomqvists kostnadsräkning ej godtagas, då "i afseende på hvad i målet förekommit likasom på Jurymännens skiljaktiga åsigter af saken anses vederbörande icke saknat all anledning till åtalet".

* * *

Sålunda var alltså förloppet av denna process, som enligt vår tids betraktelsesätt av slika frågor gör intryck av en storm i ett vattenglas. Vi äro ju vana vid att ett tryckfrihetsåtal nu för tiden föranledes av vida svårare angrepp än dem denna skrifts författare kom med. Först är att märka, att Blomqvist aldrig namngiver eller på annat sätt utmärker några personer, som äro föremål för hans ovilja. Hans anklagelser rikta sig överallt mot samhällsgrupper. Att så stor del av broschyren upptages av utfall mot adeln eller "Krigare-Casten" är väl beroende av att han hade ett särskilt gott öga till allt vad tjänstemän hette, antingen dessa nu voro anställda i statens eller kommunens tjänst. Han hade observerat, att unga män av adeln började sin bana som militärer och ofta slutade som tjänstemän i framskjuten ställning i olika grenar av förvaltningen. Mot denna lättvindiga befordran, som kom adelsmän till del, vänder han sig med skärpa, då många av dem enligt hans mening skulle stannat vid blygsammare poster, om de kvarblivit i sitt ursprungliga yrke och alltså lämnat möjligheter öppna för ofrälse män med begåvning att bryta sig en bana som ämbetsmän.

I sin misstänksamhet mot tjänste- och ämbetsmän över huvud gör han dock ingen åtskillnad mellan adelsmän eller ofrälse. Därvidlag förutsätter han rent av oredlighet nästan som regel. För att belysa hans åsikter i detta stycke må följande citeras: "De Cassor, som tilläfventyrs anförtros och förvaltas af en del Embets- och Tjenstemäns personal, tyckes ofta kunna liknas vid en Vatten-Reservoir, hvilken de som hafva öfverinseendet dervid, efter hand kan aftappa, och om Reservoiren är betäckt med Tak, så kan ju bristen (af andra än Öfvertillsynare, kännare och Låsare) icke upptäckas, men då det blifver tomt i rummet, så säga dessa nog ifrån, för att få ny påfyllning, med anmälan, att det förra alldeles bortläckat, hvilket de säga sig icke rå före, ehuru de ej kunna neka att

de haft inseendet dervid, samt nyckeln i sina händer; hvarföre tyckes skäligt, att anställa bättre rön, om det ej någon gång kunde hålla tätt, efter så ofta förefallande Lecager; men det lär icke försiggå så lätt dermed, i solvarmen; och hvems är felet?"

Författarens starka missnöje med den samhälleliga ordningen drabbar dock aldrig konungamakten. Han var en trogen rojalist. I "Cantat på den 28 Januari 1838" lyder första versen:

Gud skydde Sveriges kung!

Gör spiran lätt — ej tung.

Lefve vår Kung!

Svensk, Göth och Norrman sjung

Så gammal, som ock ung

Gud, skydde Skandiens Kung!

Lefve vår Kung!

* * *

Av de allmänt filosofiska "Reflexioner", som skriften innehåller, må följande stickprov anföras: "Menniskan är lik ett skepp, som seglar på Oceanens mer och mindre brusande bölja; Religionen är Compasen, hvarefter förnuftet, som är Styrman, bör söka styra kosan till den åstundade hamnen. Böjelser och begär, eller passionerna, som kallas Hjertat äro seglen, genom hvilka skeppet ofta blifver af vindarnas vevverkan och Orkanernas raseri, dels störtat i djupet, dels slungat emot klippor, skär och sandreflar under farten, hvilket Styrmannen allt för ofta icke kan förekomma; hvarföre färden igenom lifvet är äfventyrlig, och kan således blott af Försynen ledas och bestämmas.

Hoppet är en — — — förförande dröm, som älskas, ehuru den merendels bedrager; men är dock en af jordlifvets skö-

naste blommor; hvilken blomma förutan, människan skulle här i tiden störtas i förtvivlans uppslukande svalg.

Menniskolifvet är i sin början lik en källåders upprinnande bäck, hvilken under sin fart slingrar sig genom den närbelägna dalen med sitt ljufliga sorl och sin lifliga rörelse; då den kommande till en Å, hvaruti flera bäckar inflyta, med den fortsätter sitt kraftigare lopp, tills den, inflytande uti någon större ström med sitt dels brusade lopp under farten emellan till äfventyrs varande klippor och hvirflar, dels med en lugnare flytande bölja emellan mer och mindre leende stränder under sin framfart, slutligen nalkas målet, som torde vara ett stilla inflytande och förenande med hafvet; hvilket i thy kan liknas vid en kommande verld.

Sanningen kan liknas vid ett ljus, som jemt borde få brinna; men en del Menniskor finner sig bättre uti Mörkret, med Sömnerna och Drömmarna; helst om de äro sjuka både till kropp och själ — hvarföre man icke kan vänta sig, att ljuset för dem får brinna, om de hafva magt att släcka det efter behag; ty det kunde troligtvis upplysa deras egen skräpighet."

* * *

Av åtskilliga yttranden att döma är den skrift, varom här är fråga, ej den första, som flutit ur Blomqvists penna. Likaså kan man förstå att han även vid föregående författarskap har haft anledning att grubbla över tryckfrihetsförordningens besvärliga paragrafer. Sin allmänna inställning till dessa sammanfattar han i följande uttalande:

"Tryckfriheten ibland ett Civilicerat och fritt folk kan liknas vid Solljuset, hvilket, ehuru det ibland af några Molnfläckar fördunklas, dock för det mästa är välgörande och upplysande, för de Skaparens verk och varelser, som det beskiner; dock är troligt, att en stor del af Menniskorna (likasom en stor del af Djuren på detta Jordklot) icke kan tåla Sol-

ljuset, utan vilja heldre vistas i Mörkret, eller på sin höjd i dunkla Månskenet; på det deras gång, vägar och rörelser, af andra än med dem likadanade och liksinniga, icke måtte observeras; helst flera Djur naturligtvis bruka samma Instinktslära, och hvarigenom Menniskorna torde anse sig ursägtade, som är troligt; och kanske Naturens flera än dunkla och oupplysta vrår och vinklar, ett dylikt, således naturligt förhållande är i behörig ordning; men derföre att till äfventyrs dessa omnämnde, icke finna sig vid Solljuset, så bör det dock icke fördunklas, eller insperras, till exempel i något rum, för att derifrån sedan efter behag utsläppas; helst några få Menniskors svagsynthet, likasom vissa Djurs svagsynthet, icke bör förhindra Ljusets lifgifvande kraft och verkan, som en Allvis Försyn i sin Vishet tilldelat sin Skapelse.”

FOLKE WIKSTRÖM.

Ur Vänersborgs domböcker för åren 1645—1650.

Den 8 maj 1639 överlades i regeringen om vad som kunde göras för Brätte stads upphjälpande ur det förfall, vari staden kommit av flera anledningar, främst den fortskridande uppgrundningen av dess hamn i den innersta Vassändaviken. Man hade redan förut funnit, att enda sättet att hjälpa Brätte på fötter var helt enkel att flytta staden eller, som det heter i rådsprotokollet "transportera honom på en lägligare ort, där han skulle komma till flor, opvext och förkofring". Det blev nu "högstnödigt achtat, att Brätte stad transporteras till Hufwudnäs eller någon annan beläglig ort". Sätessgården Huvudnäs — förra delen av namnet är en form av mansnamnet Hugo i dess äldre skick — som tillhörd Carl Banérs änka Christina Bielke och vars huvudbyggnader voro belägna i närheten av den nuvarande villalägenheten Vänhem å Vänersborgs stads område, sades i rådsprotokollet hava en "behagelig situation". Den 15 april 1641 underskrevs bytesbrevet mellan Kronan och Christina Bielke, som i gengäld mot Huvudnäs erhöll Örbyhus slott och gård i Uppland. Åtgärder vidtogos sedermera för uppmätning och indelning i tomter av det för den nya staden avsedda området, men dagen, då formligt beslut meddelades om Brätteborgarnas förflyttning till den nya staden, känner man ej. Den 8 mars 1643 bliva inför regeringen Brätte stads utskickade "förmante, att de flyttia sine hus till den platzen, som därtill uthtecknadt ähr". Man förstår härav,

att flyttningen ingalunda ägt rum så fort, som de makthavande förutsatt. Starka band knöto ju Brätteborgarna fast vid deras gamla boplat, och det var naturligtvis för mången ett vågat och stort företag att lämna det gamla Brätte med dess invanda förhållanden för att börja bryta mark i det nya Vänersborg, även om den nya boplatsen ej var så avlägsen. Vem kunde veta, huru förhållandena där skulle utveckla sig? Vem kunde veta, om handel och näringar verkligen där skulle komma att florera bättre än i Brätte? Kunde man verkligen vara säker på att vinna sin bärgning i Vänersborg åtminstone lika bra som förut i Brätte, vilket dock sedan sekler levat sitt liv och skänkt sina inbyggare en kanske mången gång knapp, men dock dräglig försörjning. Särskilt måste betänkligheterna varit stora hos de i Brätte ännu kvarlevande, från det år 1612 fiendehärjade Lödöse inflyttade borgarna.

Flyttningen gick ej heller fort. 1643 höll man ännu rådstuga i Brätte, och det årets dombok kallas alltiämt Brätte stads dombok. Men i ett Kungl. brev den 1 februari 1644 läsa vi, att "borgerskapet i Vennersborgh hafwa hörsamligast sigh bequämmat Hennes Kongl. Maj:tz Nådiga willia att flyttia till Nya Stadhen", och huvuddelen av befolkningen synes då också hava avflyttat till Vänersborg. Men de, som gjort detta, fingo sina allra värsta farhågor besannade. Den nya staden, vars hus nätt och jämt börjat resa sig, blev den 19 juni 1644 erövrad och bränd av danskarna under Hannibal Sehested. En klen tröst var, att det till största delen övergivna Brätte undergick samma öde.

Det är detta den nya stadens olycksöde, som förklarar, att någon Vänersborgs stads dombok för år 1644 ej finnes bevarad och att sådan ej heller finnes för år 1645 före den 9 september. Ty även sistnämnda år oroades staden av den danska krigshären, vilken dock blev tillbakaslagen av den tappre

Per Lillie, som från Vänersborg kunde rapportera, "att jutarna med tämmelig förlust förlorat tre stormar mot stadhen".

Från och med den 9 september 1645 finnas de till Göta Hovrätts arkiv insända avskrifterna av stadens domböcker i så gott som obruten följd till våra dagar bevarade i hovrättens arkiv. Originaldomböckerna för den äldre tiden, vilka förvarats i stadens arkiv, blevo troligen lågornas rov redan vid den förhärjande eldsvådan år 1777 och vad som därefter återstod brann eller förkom vid stadens brand 1834.

* * *

Efterföljande uppsats består av en axplockning av uppgifter ur de i Göta Hovrätts arkiv förvarade Vänersborgs domböcker för åren 1645—1650. Dessas innehåll är av ganska stort intresse såsom härstammande från stadens första år, från grundläggnings- och organisationstiden, som man ju kan kalla dessa år.

Borgmästare och Råd.

Stadens rådhusrätt bestod av en borgmästare och tolv rådmän. Vänersborgs stads förste borgmästare hette Arvid Jonsson och tillhörde troligtvis den i stadens historia bemärkta slakten Bark, ehuru han enligt tidens sed aldrig nämnes med detta tillnamn. Vid rådstugan den 17 december 1645, då landshövdingen över Älvsborgs län och guvernören över Göteborgs stad Nils Assarsson Mannersköld var närvarande i rätten, upplästes Kungl. Maj:ts brev och fullmakt för Arvid Jonsson att fullkomligen tillträda borgmästareämbetet, som han i flera år redan utövat. Arvid Jonsson var flitigt verksam för sin stad, vars riksdagsman han vid flera tillfällen var, och många brev från honom till regeringen och andra makthavande tinnas bevarade. Han efterträddes 1649 såsom borgmästare av en uteslutande genom regeringens maktbud utsedd främling

för orten, Nils Sandersson, som den 18 januari nämnda år tillträdde ämbetet, sedan hans den 31 oktober 1648 utfärdade fullmakt blivit uppläst. Arvid Jonsson synes hava tagit eller erhållit avsked, ty han levde åtminstone fortfarande den 11 september 1649, då han uppträder vid rätten. Nils Sandersson var efter sitt tillträde ej i tjänst förrän den 23 augusti 1649 och var riksdagsman för staden 1650. Sandersson kom sedermera i skarpa konflikter med borgerskapet och måste slutligen lämna tjänsten, varefter han blev tullnär i Göteborg.

Bland de tolv rådmännen finna vi representanter för de gamla Lödöse—Brättefamiljerna, inom vilka rådmantjänsterna redan börjat gå i arv från far till son. Rådmännen Lars Svensson Wallman, Lars Bark, Lasse Kinkel, Udd Hansson och Erik Hansson tillhörde alla de mera ansedda släkterna. Bland övriga rådmän från denna tid märkas stadens förste skolmästare, "Peder skolmästare" och skepparen Sven Torkelson, oftast kallad "Skeppar Sven". Att vara rådmän medförde icke allenast anseende, det medförde också goda inkomster, ty magistraten, som bestämde t. ex. vilka som skulle få vara bryggare, krögare eller gästgivare, förordnade i regel främst sina egna medlemmar till dessa och andra indräktiga befattningar.

Kommendanten i stadens skans, Peder Larsson, sedermera adlad med namnet Stöltenhielm, var, då han var tillstädes, ordförande i rådstuvurätten, och vid de 77 protokollförda sammanträden, som de ifrågavarande domböckerna behandla, har han varit närvarande vid 29, men ej fört ordet vid alla dessa, ty, då guvernören eller landshövdingen i länet hedrade Rätten med sin närvaro, var han självfallet ordförande. Den 15 maj 1648 tjänstgjorde såsom ordförande guvernören Nils Asarsson Mannersköld och den 5 juli 1649 landshövdingen Per Ribbing. Vid ett tillfälle — den 7 januari 1648 — fördes ordet — kommendanten var ej närvarande — av rikskammarfiska-

len Johannes Weseius. Vid sex tillfällen satt kronans befallningsman i orten Nils Jönsson med i rätten och vid likaledes sex tillfällen lagläsaren Johan Pedersson, även kallad Johannes Petrij.

Rådhusrätten synes hava sammanträtt ganska oregelbundet. De protokollförda rådstugorna fördela sig sålunda: 1645 (efter 5/9): 5; 1646: 12; 1647: 12; 1648: 25; 1649: 21 och 1650: 10. Uppehållen mellan rådstugorna voro ofta ganska långa. 1646 hölls den första rådstugan den 5 februari, och under hela maj och hela november månad synes ingen rådstuga hava hållits. 1647 hölls ingen rådstuga i februari och ej heller någon i september, oktober och december. 1649 hölls ingen rådstuga i april och ingen efter den 27 september. 1650 hölls ingen rådstuga i april, juli, september, oktober och november. Detta såvitt de till hovrätten insända domböckerna utvisa. Men de upptaga ej allt vad som protokollförts vid rätten, och härtill kommer, att ej alla mål eller ärenden blivit från början protokollförda. Att så är förhållandet framgår av det i domböckerna emellanåt förekommande uttrycket: "Ibland andra ärenden, som förehades etc.". De ifrågavarande, till hovrätten insända domböckerna visa tydligt, att de ej äro rena avskrifter — vilket de ju skulle vara — även därutinnan, att om ett mål uppskjutits till en senare dag, kanske månader framåt — en tilltalad skulle t. ex. vid ett senare rättegångstillfälle fria sig med ed — så finnes dock omedelbart efter den första förhandlingen i en följd antecknat, att vederbörande senare under året fullgjort edgången med beskrivning, huru då tillgått.

1645 års dombok inkom enligt anteckning å densamma till hovrätten den 2 februari 1646 och är i juni samma år genomläst av assessorn Petrus Dober. 1646 års dombok inkom den 28 januari 1647 och är den 12 maj 1647 genomläst av Erik Drysenius. 1647 års dombok levererades den 2 februari 1648

av Olof Bark och genomlästes i maj månad 1648 av en hovrättstjänsteman, som angivit detta endast genom ett signum. På 1649 och 1650 års domböcker finnas inga anteckningar om inlämningsdagar eller om vem som genomläst dem.

Det första rådstuvuprotokollet.

Den 9 september 1645 är, som redan flera gånger nämnts, Vänersborgs äldsta, till vår tid bevarade rådhusrättsprotokoll dagtecknat. Det första ärende, som behandlades gäller upptagandet av nya borgare i staden. Det var summa sex personer, som då erlade sina burpengar, 2 daler, och en sjunde, vilken såsom infött borgarebarn i staden slapp denna avgift. Yrke finnes angivet endast för två av dem, nämligen tegelslagaren mäster Tomas De Hog och sadelmakaren Esbjörn Jonsson. Tegeltillverkningen har således gamla anor i Vänersborg, som hade anseende för sitt goda tegel. I Karlstads dombok för den 23 november 1649 talas om att man skulle försöka skaffa till staden en duglig tegelslagare från Vänersborg.

Vid samma rådstuga antogs också bestämmelser för "skepparna som föra gods i Vänern". De skulle, även om godset uppskeppades i gamla staden, först angiva sin last här i Vänersborg och förete sina tullsedlar hos Lars Bengtsson. Den, som hädanefter avlöpte utan sin lasts rättrådiga angivande, skulle böta 40 marker till stadens kyrka.

Den första verkliga processen, som förekommer rör betecknande nog ett skeppståg, som Erik Hansson utlånat till Skeppar Sven och ett skeppsankare, som samme Sven lånat av Henrik Hansson. Även ett brottsmål finna vi den första rådstugudagen. Tullaren Johan Bengtsson i tullinspektoren Crispin Flygges tjänst hade tilltalat Peder Nilsson för att han av prästen Herr Anders i Mabråten i Högsäters socken utanför stadens område köpt ett parti bockskinn. Peder hade således

gjort sig skyldig till s. k. landsköp, en högst betänklig förseelse på denna tid, då all handel principiellt var koncentrerad till städerna och marknadsplatserna, och intet köp och ingen försäljning fick äga rum på landsbygden. Följden för Peder blev konfiskering till Kronan av fyra av åtta "deker" bockskinn. "Deker" var en i skinnhandeln använd beteckning för ett visst antal (10) skinn.

Slutligen behandlades på den första rådstugan ett ärende angående husen på de stadens hemman, som voro skänkta av Kungl. Maj:t, och bestämdes, att ingen skulle fördrista sig att flytta eller riva något av dessa hus, förrän borgerskapet "komme ihop", d. v. s. allmän rådstuga skulle behandla saken.

Kyrkobygge. Vägar och broar.

I en av fienden nyss härjad och därtill nyanlagd stad var naturligtvis en av de viktigaste omsorgerna den att få stadens byggnader uppförda. Vi ha redan sett, att man stadgade, att böter skulle tillfålla stadens kyrka. Den var under uppförande 1646, och på rådstugan den 27 oktober 1645 hade man beslutat, att borgerskapet skulle "roteras" d. v. s. indelas i rotar eller lag, och att varje rote skulle tillhandahålla 18 alnar timmer till kyrkan att levereras till sist om Eriksmässodagen (18 maj) 1646. Den, som ställde sig motvillig härutinnan, skulle böta 3 penningar till kyrkan. Den ifrågavarande kyrkan var belägen på en plats söder om den nuvarande kyrkan, ungefär i nordöstra hörnet av korsningen av nuvarande Kungsgatan och Kyrkogatan eller i "Kyrkplantagets" sydvästra hörn.

Kyrkan byggdes alltså genom sammanskott av materialier från borgarna, som också själva utförde det huvudsakliga byggnadsarbetet. På samma sätt iordningställdes torget. Var och en tilldelades ett visst stycke av torgområdet att iordningställa och vidmakthålla. Den 22 mars 1648 sättes vite för den, som icke hade sitt stycke av torget färdigt till påskan.

En annan viktig angelägenhet var iordningställandet av vägar och broar. Staden måste ju hava vägförbindelse med Dal, men samtidigt måste sjöfarten framgå obehindrat förbi staden. 1648 beslöt man att anlägga en flottbrygga över Sundet. Den skulle byggas av Sven Torkelsson, som i arbetslön för egen del hade en halv daler om dagen. Även förbindelsen österut var besvärlig. Bron över Rånnumsfallet i Göta älv fanns ju ej ännu, utan man var än så länge hänvisad till färjestället vid Malöga. Men godset, som kom sjövägen från Vänern, fördes sedan gammalt så långt nedåt Göta älv, som man vågade för vattenfallen, och upplades för vidare hästtransport i s. k. sjöbodar. Därav namnet Sjöboda på den så benämnda gården på Göta Älvs östra strand. Där — vid Sjöboda — skulle enligt beslut å rådstugan den 12 mars 1648 byggas en pråm, så stor, att man på en gång kunde föra fyra hästar över för de vägfärande. Detta förutsätter väl, att en någorlunda farbar väg funnits även på östra stranden av älven, vilket dock knappast kan hava varit fallet. Överhuvudtaget är ändamålet med denna pråmtrafik fortfarande höljt i ett visst dunkel och förtjänar en närmare utredning.

Handel och skeppsfart.

Det var särskilt två handelsvaror, som voro av den allra största betydelse för Vänersborgs inbyggare: trävarorna och järnet, båda kommande sjövägen över Vänern från Värmland, och vad trävarorna beträffar också i stor myckenhet från det då skogrika Dal. Trävarorna fraktades i båtar över Vänern och lossades sedermera i Göta Älv, genom vars vattenfall de med sina olika ägares skogsmärken försedda stockarna fingo taga sig fram bäst de kunde. Men en del virke lades i flottar, som fördes vidare genom Karls grav, som först i en sen tid blivit en verklig båtled och då den anlades icke var avsedd för framförande av annat än timmerflottar och kanske också

mycket grundgående prämar. Järnet, som kom i form av stänger eller också i klumpar, förvarade i träfat — det talas ofta om ett f a t osmundjärn — på båtar över Vänern, kördes sedermera förbi vattenfallen av Vänersborgs borgare, för vilka denna transport utgjorde ett mycket viktigt och inkomstbringande privilegium. Genom ett Kungl. brev den 28 maj 1639 hade förbud meddelats mot att använda släpor för dessa körslor, utan endast goda vagnar och kärror skulle få brukas. Genom ett Kungl. Brev den 12 april 1648 till guvernören hade på framställning av staden genom dess utskickade Peder Skolmästare föreskrivits, att därest guvernören funne staden vara försedd med så många farkoster och formän, som fordrades för att föra köpmansgods över Vänern och över Edsvägen, så skulle stadens borgare tillåtas att utöva denna seglation och körsel oturberade för bönderna. På rådstugan den 15 maj 1648 anmälles, att guvernören med anledning härav förbjudit allmogen på landet att intränga sig med någon körsel från Vänersborg till Åkerström. Men körsel från Åkerström till Vänersborg finge bönderna hava enskilt för sig. Borgerskapet skulle dock beflita sig om att Göteborgsborgarna icke finge anledning till klagomål över att deras gods genom borgerskapets försumlighet bleve förlegat, d. v. s. försenat. I samband härmed skulle ett "skrå" över skutorna upprättas och vissa skeppare skulle förordnas, som utan andras intrång skulle frakta varor över Vänern. Till ålderman över skutorna förordnades Jon Pedersson, och Mickel Svensson blev ålderman för formännen.

Fartygen bestodo av bojorter d. v. s. enmastade fartyg av enkel konstruktion, försedda med ett enda råsegel och skutor. Enligt Vänersborgs privilegiibrev av den 12 november 1646 skulle stadens vapen utgöras av en "sjöö med Bojort uthi". Men båten i vapnet har med tiden gjorts något ståtligare än den enkla bojorten egentligen var. Processer förekommo ofta om dessa

fartyg och förhållanden, som angingo dem. De voro föremål för samma uppbudsförfarande vid försäljning som fastigheter, d. v. s. de fingo ej säljas utan att säljarens fränder hade rätt att inträda som köpare framför den oskyldte spekulanten mot att betala lika mycket som denne. Rätten beviljade uppbud å fartygen, och för deras försäljande ansågs erforderligt medgivande av säljarens hustru. Skutorna voro rätt stora fartyg, riggade med en, två eller tre master, med råsegel. De voro fullständigt öppna utan däck och däcksbalkar annat än vid själva masterna. Skutorna, som voro klinkbyggda, voro försedda med en kajuta akterut för skepparen, och besättningen bodde förut under en back.

Trävarorna bestodo av "master" och "blockar" samt även bräder. Blockarna räknades i tolfter, och det talas också om "dubbelblockar". En vanlig skuta uppgavs 1685 lasta 12 tolfter blockar. Blockarna brukade uppläggas vid Källshagslandet för vidare befordran till sågarna vid Trollhättan och Lilla Edet, samt även, fastän i mindre utsträckning, till de vid Huvudnäs befintliga sågarna, där de förvandlades till bräder. 1647 levererades blockar för försågning att användas vid Göteborgs fortifikation. 1649 talas om att 16 tolfter blockar voro värda 32 daler, och samma år angivas två dubbelblockar såsom värda 7 daler.

Blockar voro avsedda för försågning och sålunda kortare och smäckrare än "masterna", vilka dock naturligtvis endast till ringa del voro avsedda till verkliga skeppsmaster. Goda sågeblockar skulle vara 6 alnar långa och mäta 6 spann (14,8 cm.) i lilländan. "Master" användas på denna tid som benämning på större timmerträd i allmänhet. Deras storlek angavs i "palmer". 1648 talas om två master på 20 palmer och om en på 12 palmer och 1649 omtalas master om 18 palmer och 14 palmer. Att mäta stocker kallas att "palma" dem, och ibland processar man om både palmningen och priset. Det var vid-

den av timret, som mättes och måttet togs på ett bestämt avstånd från trädets storända. Enhetsmåttet motsvarade 4 verk-tum eller i det närmaste 1 decimeter. Enligt taxan vid stora Sjötullen 1718 förekom maststockar av upptill 28 palmer. Ett sådant träd hade ett värde av 300 daler silvermynt. Från 12 palmer och uppåt räknades träden som mastträd. Klenare träd kallades för "spiror".

Bräder voro en stor handelsvara. 1648 processar borgmästaren Arved Jonsson med handelsmannen Johan Adriansson om 90 tolfter bräder, och senare samma år talas om den förlikning som Sven Pedersson i Läckered och Peder Nilsson ingått om 137 tolfter bräder, som blivit för Peder uppbrända "uti fejden nu nästförliden". Sven hade lovat föra bräderna i säkerhet, men underlåtit detta, så att de blivit uppbrända av fienden. Peder blev i skadestånd lovad 10 daler och en god slaktoxe, varmed han förklarade sig nöjd. Den 14 augusti 1648 har välborne junkaren Tord Bonde genom sin tjänare Jöns Svensson instämt Sevel Svensson om 84 tolfter sågbräder, som Tord låtit hit överföra från Byälven på Olof Jons-sons skuta, vilken dock blivit belagd med kvarstad på begäran av Sevel som sagt sig hava fordran av Junkaren.

Många äro tvistigheterna om virkeshandeln både om bloc-kar och bräder, om master och spiror, och detta icke endast i form av processer mellan enskilda köpare och säljare utan även i form av tvistigheter de olika Vänerstäderna emellan. De sökte hålla var sina medborgare om ryggen i deras skogs-köp i Värmland och på Dal, och man sökte förgäves dela de olika intresseområdena mellan de olika städerna. En tid hade städerna ett gemensamt mastehandelskompani med en "de-rachtor" (direktör) i spetsen, vilken omtalas i Vänersborgs dombok den 12 februari 1648.

Stadens tjänstemän.

Stadens förnämste ämbetsman var naturligtvis borgmästaren, som på denna tid nästan undantagslöst togs ur rådets egen krets, och näst honom i anseende kommo de övriga medlemmarna av denna krets d. v. s. rådmännen. Att man blev rådman, visade att man varit framgångsrik i sina affärer, så framgångsrik, att det blivit en heder för staden att få vederbörande till rådman eller kanske bara så rik, att det ej gick an att säga nej till hans önskan att bli va rådman.

Till sitt biträde vid avfattandet av domboken och andra handlingar hade borgmästaren en stadsskrivare. Denna befattning innehades åren 1645—49 av Hans Krabbe och 1650 av Erik Svensson Wallman. Vid rådstugan den 7 januari 1648 bestämdes stadsskrivarens årslön till 150 daler kopparmynt. Åklagarväsendet och exekutionsväsendet sköttes av en byfogde, som således var både stadsfiskal och stadsfogde. Till byfogde förordnades den 3 maj 1647 Erik Jakobsson, som 1649 hade efterträtt av Anders Bark. 1650 innehades sysslan av Mickel Svensson, säkerligen av släkten Wallman. Stadsprofossen hade till uppgift att verkställa de av Rådet ådömda straffen. Han exekverade kåkstrykningen, d. v. s. vederbörande brottslings offentliga risande. Han ordnade gatuloppen, då den brottslige halvnaken fick springa mellan två led av uppställda män, som under hans färd mellan dem flitigt rappade honom med hasselkäppar. Byfogden skulle också styra om, att den som "förvistes staden" också kom iväg därifrån. Detta straff användes såväl på s. k. lösa konor, som försett sig med lönskaläge som även beträffande tjuvar. Om en sådan heter det i domboken den 9 juni 1649 att "såsom hos samme Tyff finnes en stor fattigdomb och målsegaren effter hans trägna begeran fäller bön för honom och inthet will effter hans missgärningh söka högsta

rätt (strängaste straff) med honom, wardt thenna Rättens besluth att effter såsom målsegaren någorlunda kommer till sitt igen (får igen det stulna) skall Tyffuen förwijsas stadhen medh hustru och barn effter ty han ähr wthj stoor fattigdomb att han ej kan göra tilfyllest med någre Päninge Bötter, och der han kommer till stadhen igen skall samma sak stå honom öppen och plichta effter dett 3 Cap wthj Tyffua Ballken i Stadzlagen”.

En betydligt muntrare sysselsättning än profossen hade stadens spelman. Denne utförde musik dels vid gudstjänsterna, icke på orgel, ty sådan hade man ännu ej, utan som psalmackompanjemang ”siöng han på violin”. Denna trakterade han också vid bröllop och andra festligheter mot särskild betalning av borgerskapet. Han hade dessutom lön av staden och försågs därjämte med rätt att sälja öl kannetals och underhöll väl förmodligen då också sina gäster med sång och strängaspel.

En viktigare syssla hade stadens byggmästare, som utsågs bland borgarna på allmän rådstuga. I stadens privilegier av den 12 november 1646 talas i sjunde punkten om att två borgare skulle ”kesas” (väljas) till stadens byggmästare, som skulle hava inseende över alla stadens hus, som äro rådstugan, källare, bodar, gator och gränder, bommar, hamnar och broar, att de hållas vid makt och i sin fulla byggning. De skulle ock flitigt tillse, att tomtägaren byggde varken mer eller mindre, längre in- eller utpå gatan än han hade rätt till, och följde den planta eller avstick som däröver vore författad. Fyra gånger om året skulle de besiktiga alla hus i staden och förteckna deras fel och brister. Byggmästarna skulle också tillse, att gatorna bleve stenlagda och hölles rena och att icke orenlighet, jord och dynga lades på gatorna eller stälptes i hamnen, som alltid skulle hållas vid sin djuphet.

Till varje tomt i staden hörde åker och äng i förhållande till tomtens storlek. Borgmästare och råd skulle enligt domboken den 7 januari 1648 tilldela en var ägor till sin tomt efter som denna var belägen, och samtidigt inskräpes, att ingen finge sälja ägorna från tomten, en bestämmelse, som så småningom alldeles eftersattes och föranledde många och långa processer.

Man bestod sig också med *stadsläkare*, säkerligen av mycket enkel beskaffenhet. Han kallas för "stadsbollberer", d. v. s. stadsbarberare. "Barberare" var länge läkarnas yrkesbeteckning, hänsyftande på deras ursprungliga huvudsysselsättning att tillhandagå allmänheten med rakning. 1646 års till namnet okände "stadsbollberer" i Vänersborg assisterar emellertid borgmästare och råd vid besiktning av död person, som misstänkes vara berövad livet, och ger utlåtande om de på kroppen förefintliga skadorna.

Till stadstjänstemännen kanske man också får räkna stadens herredagsmän eller riksdagsmän. Vänersborgs sigill finnes under riksdagsbeslutet från 1647 års riksdag, men vem eller vilka som voro stadens representanter känner man ej. Vid 1649 års riksdag voro borgmästaren Arvid Jonsson och rådmannen Lars Svensson riksdagsmän och vid 1650 års riksdag representerades staden av sin nye borgmästare Nils Sandersson.

Rättegångsförhandlingar.

Domböckerna från den ifrågavarande tiden äro mycket kortfattade och ordknappa i referaten av målen. Hela handläggningen av ett mål återgives t. ex. sålunda: "Anders Larsson blev av rätten tillsagd, att han skall betala till Sven Fyrhak den tunna sill, som han är honom skyldig", eller sålunda: "Var ock Peder Nilsson tillsagd, att han skall ställa Lars Barck tillfreds den skadan han haver lidit på saltet uti hans skuta".

Men oftast är dock det lagrum, varå domen grundades, åberopat och angivet. Man dömde i enlighet med Karl IX:s påbud icke blott efter Sveriges stadslag utan också i förekommande fall efter Guds lag, d. v. s. den mosaiska lagen, sådana dess rättsbud återfinnas på spridda ställen i gamla testamentet. Då ogifta Kerstin Jansdotter bekände sig hava bedrivit enfalt hor med Lars Tomasson, "gift karl och korpral under Alexander Hamiltons kompani", så dömdes hon enligt det 20 kapitlet i Tredje Mosebok till döden, men saken skulle i underdånighet remitteras till den kungliga Hovrätten i Jönköping.

Från ej fulltygade anklagelser befriade man sig genom s. k. edgårdsmän, d. v. s. man fick sig förelagt att uppbringa och till rätten medföra ett visst antal — olika för olika slags mål — av sina medborgare i samhället, vilka skulle avlägga ed på, att den tilltalade enligt deras mening talat sanning, då han bestritt anklagelsen. Rådmannen Per skolmästare hade år 1646 tilltalat Sevel Svensson om en presidenten Peder Knutsson (Bärfverfelt) i Göteborg tillhörig tunna sill, som varit förkommen, men påträffats i Sevels skuta. Sevel bestred, att han tagit olovlig befattning med silltunnan, och den 22 augusti 1646 friade han sig — som det heter — "själv tolfte" med tolfmannaed från beskyllningen att han tillegnat sig tunnan. Anders Larsson hade mottagit 18 stänger järn att frakta för Mickel Wendel i Göteborg, men Torbjörn Andersson påstods hava tillägnat sig järnet och därmed fullgjort en leverans för Lars Ingemarsson i Karlstad. Torbjörn nekade och fick "fästa en sexmannaed till Mickelsmäso", då han ock gick eden jämte fem av stadens borgare, som tydligen trodde på honom. Eden avlades icke på bibeln, vilket är en senare tids ceremoni, utan på lagboken. På den tid det här är fråga om, säges uttryckligen att eden avlades på lagboken.

Emellanåt slutade tvistigheterna med förlikning, som brukade bekräftas genom att "parterna för Rätten härom gjorde ett fullkommeligt handslag". Att man därefter skulle stå vid sitt ord, ansågs självfallet, och detta skulle man också göra i sitt tal inför domstolen. 1648 dömdes Olof Andersson Skytte att böta "för det han varit tvetalig för Rätten".

De allra flesta tvistemålen rörde trävaruaffärerna, som ofta voro mycket inkrånglade, och ägande- eller nyttjanderätten till fartygen, som ofta ägdes av flera personer i bolag. Att en av bolagsmännen sålde eller pantsatte sin del i fartyget utan sina meddelägares vetskap föranledde naturligtvis ofta rättegångar. Vanliga kravmål äro givetvis talrika och därvid åberopades emellanåt "handskrifter", tidens ord för skuldbrev eller revers. På grund av sådana beviljades också inteckning i utfärdarens fastighet, som då blev "protocollerad efter handskriftens lydelse".

Vid försäljning av fastighet skulle denna uppbjudas å tre rättegångsdagar för att säljarens fränder skulle kunna få begagna sin lagliga rätt att inträda såsom köpare framför den oskyldige spekulanten. Man processade också om köp av hästar samt om lega och foderlön för sådana. För att låna en häst för färd till Kållandsö betalades 1 daler kopparmynt, och då den legda hästen blivit stulen på vägen, fick låntagaren betala ersättning med 6 riksdaler 16 öre kopparmynt. För övrigt tvistade man om beställningar och köp av kläder — ett fruntimmersplagg omtalas med namnet "kassjacka" och ett ylletyg, som kallas "perpetuan", nämnes i samband därmed — av nät — för ett nät betalades i ett fall en fjärdedels skäppa salt — av spannmål, hö, sill och salt. Man synes på det hela taget varit ganska snar att gå till rätta med sina medborgare, men ofta nog rinner processen ut i sanden. Ibland omtalas formlig förlikning, ibland försvinner helt enkelt målet ur domboken utan avslutning. Målen uppskötos ej till bestämda dagar

utan det tillkännagavs, att förhandlingarna skulle fortsättas, då en namngiven person komme tillstädes eller på annan lika obestämd tidpunkt. Där tid verkligen utsättes, sker det genom angivande av någon känd helgdag såsom Kyndelsmessen (2 februari), Korsmessen (3 maj), Larsmessen (10 augusti), Morsmessen (Jungfru Marias födelsedag 8 september).

Misshandelsmål voro ganska ofta föremål för Rättens handläggning. Det var en hård tid och dessutom krigstid, med enkla och råa seder och knytnävarna och andra farligare tillhyggen kommo lätt i farten. Sven Larsson Wallman, en av stadens förnämligare borgare av Lödösesläkt, anklagar Jakob Fransson (Schröder), som sedermera blev stadens borgmästare, för att den senare i vredesmod slagit honom i huvudet med en sten, så att "full sårnad" uppkommit och dessutom hårddragit honom. Det blev 20 penningars böter för såret och 6 för hårdraget. Men Sven Larsson fick samtidigt böta 6 penningar för en kindpust, som han vid samma tillfälle tillfogat Jakob Fransson. Johan Olofsson Kinkel besvärar sig över Arvid Bryngelsson att denne slagit Kinkels tjänare två slag med en yxhammare över bägge armarna: 12 penningars böter. Märk att husbonden är behörig föra talan, ty tjänaren blev ju otjänstbar genom misshandeln och därigenom bereddes husbonden förlust. Sven Andersson i Båberg hade i borgmästarens närvaro dragit kniv mot en dansk man. Asmund Andersson tilltalade dragonen Peder Pedersson under Kapten Alexanders kompani för tvänne köttssår, ett uti vänstra armen och det andra i huvudet, "dåk ingen ben låssat", heter det. Peder fick böta 12 penningar för varje sår. Han hade godvilligt betalat bårskärlönen d. v. s. läkarearvodet, men dömdes att betala 4 daler för sveda och värk. Den 30 juni 1646 kom för Rätten Jon Stark, invånare här i staden, och tilltalade Valentin Salomonsson, bårskärareson ifrån Göteborg, för det han med kniv tillfogat honom ett sår i vänstra handen. De

hade suttit tillhopa och druckit i Olof Larssons hus, och då de begynt bliva druckna, hade Valentin sökt sak med Jon och överfallit honom med ohöviska ord. Jon hade hållit sig lugn, men då han skulle dricka Valentin till och hade stopet för munnen, så slog Valentin till med sin kniv och tillfogade Jon tre fulla skadesår i vänstra handen, så att bårdskäraren intygat, att Jon skulle bekomma en förlamad hand. Valentin ursäktade sig med att skadan skett i dryckesmål, men han dömdes att böta för vart fullsår och för vart lyttsår. Den 13 september 1646 hade borgmästaren Arvid Jonsson besök av åtskilliga marknadsgäster, bl. a. Lars Torsson och Hans Sinkler. Då de sutto till bords, trängde sig handelsmannen från Göteborg Timar Rolofsson in i huset och började genast ställa till bråk med gästerna och beskyllde bl. a. Lars Torsson att sätta falska märken på sina masteträd. Slutligen slog Timar till Lars Torsson med ett stop, så att ölet gick ut över mattan, och i sin ivrighet blottade han sin värja mot honom, dock utan skada. Så tog Lars Torsson en eldgaffel för att värja sig och skulle giva sig på Timar. Men då tog borgmästarens fålamod slut, och han körde resolut ut sina gäster. Timar hade emellertid fortsatt att bråka och slutligen "önskat fanen i borgmästarens hus". Utom de misshandelsmål, där verklig kroppsskada orsakats, förekomma en mängd mål om "blånad, hårdrag och kindpust". Det förekommer också mål om misshandel mot djur, men straff för djurplågeri var ju för denna tid ett okänt begrepp, och målen röra således endast djurägarens rätt till ersättning för det djuret blivit för honom obrukbart. Bl. a. rörde ett mål ett sto, som 1648 blivit slaget till döds, och ägaren fick ersättning för stoets halva värde med 3 daler.

Verkligt grova misshandelsmål såsom mord, dråp eller misshandel i förening med rån förekomma ej. Den 24 september 1646 börjades en långvarig undersökning angående de omständigheter, under vilka en ung skräddarelärpojke funnits

död i Sundet. Han var i tjänst hos Bengt Nilsson skräddare. Under ordförandeskap av kommandanten lät rätten avkläda den drunknade gossen, på vilken icke fanns någon åkomma mera än att vänstra örat var "blemmit" och att blod rann ur näsan. Husbonden hördes och berättade, att han med denne sin tjänstegosse varit på skrädderiarbete i Lundalen och på kvällen rest hem till staden för att återvända till arbetet tidigt nästa morgon. Vid hemkomsten hade han låtit gossen leda hästen till en beteshage och senare på kvällen bett gossen gå och se efter hästen. "Av sitt barnsliga förstånd" hade gossen på vägen gått in i Sven Anderssons Marbos hästegård och där tagit litet hö för att giva husbondens häst. Han blev emellertid påträffad av Svens hustru och tagen för en tjuv, och hon gav honom tre kraftiga örfilar, innan hon förklarade, att hon skulle begiva sig till hans husbonde och beklaga sig. Och så kom gossen aldrig hem, utan fanns drunknad. Han hade emellertid efter uppträdet med hustrun besökt en gård i staden, där det hölls bröllop, men sedan sökt döden av fruktan för efterräkning för häststölden. Sven Marbos hustru var tilltalad för vållande till gossens död, men hon blev rimligt nog frikänd från denna anklagelse.

Även en annan tjänstegosses död gav anledning till en vidlyftig undersökning. Han hette Jon Eriksson och var son till Erik Bengtsson i Herrestad och tjänade hos Hindrik Hansson. Pojken hade sänts till Dal att hämta spannmål i Bolstads socken, men vände på vägen och kom åter med oförrättat ärende andra dagen, "om ottan wedh pass kläckan trij", och gick då till Måns Pedersson och köpte sig "snufftobak". Husbonden letade rätt på honom och fordrade tillbaka de pengar han haft med sig för spannmålsköpet, men pojken kunde ej redovisa. Husbonden hade då tagit honom i håret och slagit honom några slag med ett vedträ och tog pengarna ifrån honom samt ledde honom i håret till byfogden Mickel Svens-

son och lät sätta honom i fängelse hos Olof Anundsson. Där hade han sedermera avlidit. Fadern påstod nu, att sonens död vållats av husbondens misshandel. Men, Rätten kom till det resultatet, att pojken avlidit av "den farliga siukan", som då (1650) grasserade. Han hade tyckt, att det varit kallt hos Olof Amundsson och begärt att få lägga sig på "ommen" (ugnen), men Olofs hustru hade avrått honom "att taga på ommen, ty där ligger min sohnaquinna och barnet dödha och hafwa den farliga siukan". Trots varningen hade han lagt sig vid de döda på ommen, och dagen därpå varit så illa sjuk, att då Kerstin skulle hjälpa honom, som var fängslad på båda händerna, att "lössa neder hans böxer, så hade han gjort af sigh bara blodet".

Inledningen till misshandel var ju ofta skällsord och äreröriga tillmälen av olika slag. "Bälghund" och "äreskämmare" voro ganska grova skällsord, som krävde 12 penningars böter. Ofta ursäktar sig den instämde och förklarar högtidligt för Rätten, att han om den ärekränkte "intet visste utan det som är ärligt och gott". Rätten brukade fastställa ett vite för den av parten, som därefter "quällger eller åtalar" den andre.

Ordningsstadganden.

Vad man hade att rätta sig efter i sitt borgerliga leverne var ju först och främst stadslagens stadganden och stadens privilegier, vilka senare brukade en gång om året offentligen uppläsas, samt andra statliga föreskrifter såsom angående tullen. Stadgandena angående tullen voro mycket invecklade och ingrepo i den enskilde medborgarens liv på ett helt annat sätt än nu, ty man hade att erlægga tull även vid varors införande i staden. Det var den s. k. lilla tullen. Tullinspektoren Crispin Flygge var högste uppsyningsman över denna tull, men hade förordnat Hans Krabbe att handhava inspektionen

och uppbörden i Vänersborg, och Hans kontrollerades i sin tur av Sigge Andersson, som hade 30 dlr kppmt i lön. Krabbe blev emellertid avsatt, och om hans befattning med tulluppbörden förekom 1650 en vidlyftig process. Beträffande tobak gällde införselförbud, och en dansk (norsk) man, som smugglat tobak över gränsen och in i staden, fick se sitt gods förbrutet till kronan och staden, men tobak, och i synnerhet smuggeltobak, var nu som då en begärlig vara och det hände, att båtsmännen sålde sina husbönders järnstänger för att köpa sig tobak (1648). 1650 talas, som ovan nämnts, i ett mål om hur en ung pojke i en handelsbod i staden köpt sig "snufftobak".

Staden hade redan på denna tid sina egna ordningsstadgar i form av lokala påbud, som tid efter annan publicerades av Borgmästare och råd. Det var, som förut sagts, förbjudet för allmogen på landet att intränga sig med någon körning från Vänersborg till Åkerström, men i motsatta riktningen fingo bönderna åtaga sig körslor. 1648 förordnades, att gärdselvirke, som var hugget för att läggas mellan järnstängerna vid deras transporterande på kärrorna, icke finge användas till piskskäft. Samma år stadgades att de svin, som efter vårfrudagen anträffades oringade, skulle givas till hospitalet. Nämda år utfärdades också en förordning om att var och en av stadens inbyggare, som hos sig hyste främmande folk, genast skulle anmäla detta för borgmästaren. 1647 hade påbjudits, att uti de stora jule- och högtidsdagarna ingen finge fördrista sig att med vredesmod skrika och parlamentera (föra oväsen) vid äventyr av 40 markers böter till stadens kyrka. 1648 stadgades, att från den, som ej hade instängt sina ägor med hank och stör efter lag till Korsmessan (d. 3 maj) skulle ägorna tagas och läggas under staden. Till ordningsföreskrifterna får man kanske också räkna påbudet den 22 september 1648, att de föräldrar, som vore sinnade att hålla sina barn i skola, vore skyldiga att inställa dem hos den skole-

mästare, som hans ärevördighet biskopen hitskickat att informera ungdomen.

Previligerade näringsidkare och fria hantverkare.

Om storleken av den dåtida ölkonsumtionen kan man knappast göra sig en föreställning. Den var oerhörd. Magistraten förordnade bryggare, som hade rätt att sälja öl tunntals, och krögare, som icke hade rätt att sälja öl annat än kannvis. Den 25 september 1649 förordnades till ölbryggare i den lilla staden ej mindre än tolv personer, däribland en kvinna, "holländskan", varmed avsågs tegelslagaren De Hogs hustru eller kanske änka. Till krögare förordnades samtidigt fjorton personer, bland dem tre kvinnor. Fjorton krogar på ett invånarantal, där de vuxnas numerär ej kan hava överstigit några hundra, förefaller ju oss alldeles orimligt. Men ölförsäljningen hade en oerhörd omfattning och betydelse. Den 30 oktober 1645 hade man givit dödsstöten åt det gamla Brätte genom att förbjuda vidare ölförsäljning där. Magistraten åberopar, att ölförsäljningen i Brätte förorsakade "stora olyckor med parlamente (bråk) och annan olydighet", men huvudsaken var nog, att man ville göra orten definitivt omöjlig att vistas på.

Även bagare, "som skulle sälja bröd för pengar" och hökare, som skulle sälja "sill, ljus och annat som kan behövas" förordnades av rätten. Samtidigt med de ovannämnda bryggarna och krögarna utsågos tio personer till bagare och fyra till hökare. I domboken erinras om att de förordnade skulle rättrådligen umgås med sina yrken, så att icke den ene trängde sig in i den andres hantering, och att var och en skulle tillse, att den, som köpte, fick sitt mål och sin vikt för sina pengar.

Man övervakade också, att vederbörande ifråga om varornas beskaffenhet fick valuta för sina pengar. Den 22 septem-

ber 1648 förordnades Lars guldsmed att med stadsbyfogden gå omkring i staden och "försöka" (inspektera) dem, som sälja öl och bröd. Därest de anträffade varor, som icke "gjorde tillfyllest" för sitt pris, skulle varorna frångas säljaren och utdelas till de fattiga. Den 5 augusti 1650 trädde för Rätten Nikolaus Klasons hustru Elin och besvärade sig över skeppar Bengts hustru Anna Jonsson för att denna djärvts påstå, att Elin brukade "flärd" i sitt bakande, d. v. s. att hon ej tillhanda höll redliga varor. Elins mjöl blev av Rätten skärskådat, och besiktningen resulterade i, att i mjölet befanns "stort fel", och slutet blev att angiverskan Elin enligt 3 kapitlet 2 punkten i stadslagens köpmålabalk fick böta 6 marker.

Även gästgivare förordnades och till sådan utsågs 1648 fem personer, bland dem stadens främste och förmögnaste medborgare handelsman Hans Bäwertz, sedermera adlad under sin skotska släkts gamla namn Belfrage.

Även skutskepparna förordnades, såsom vi sett, av Rådet. 1648 bestämdes, att vissa skeppare skulle tillsättas och förordnas, vilka skulle hämta sin näring av seglation utan andras intrång, och stadgades särskilt, att ingen köpman finge intränga sig i deras näring. En ålderman för skutorna förordnades och en sådan tillsattes även för förmännen.

Bland övriga yrkesutövare nämnas bagare, glasmästare, guldsmed, murmästare, sadelmakare, skomakare, skräddare, smed och tegelslagare. Nils glasmästare nämnes 1649 och 1650. Lars Månsson guldsmed omtalades 1646 och 1648. Mickel Jakobsson murmästare uppträder vid Rätten 1647. Esbjörn Jonsson sadelmakare blev borgare 1645. Med skomakare var man väl försedd: Nils skomakare i Låkered omtalas 1646, Mickel skomakare blev borgare 1648, Lars skomakare nämnes 1648, Carl skomakare 1649, Olof skomakare samma år och Torsten skomakare 1650. Skräddare funnos också många: Jon skräddare, Peder Nilsson skräddare och Bengt

Nilsson skräddare omtalas alla 1646. Lars Olofsson skräddare och Anders Pedersson skräddare avlade borgared 1647. Peter skräddare, som dock kan vara densamme som ovan nämnde Peder Svensson, och Erik skräddare omtalas 1648. Peder Nilsson skräddare nämnes 1650. Tegelslagaren mästare Thomas de Hog betalade burpengar 1645.

Stadens inkomster och utgifter.

Stadens största inkomst var den, som härflöt av de avgifter, som vederbörande trafikanter hade att erlægga för det gods, som fördes genom staden. Enligt stadens privilegier skulle till staden betalas i bropenningar d. v. s. hamnavgifter för varje skeppund (136 kilogram) stångjärn 1 öre, för varje läst (c:a 30 hektoliter) tjära 6 öre, för 1/2 läst beck 4 1/2 öre, för en halv läst sill 6 öre, för en läst salt 3 öre o. s. v. Dessutom skulle betalas bom- och hamnpenningar för alla de fartyg, som anlände till staden. Dessa avgifter gävo ganska betydande inkomster. Hamnräkenskaperna för åren 1646 och 1647 äro vad beträffar järnhandeln bevarade till vår tid och giva en ganska intressant bild av förhållandena på den tiden. Den 29 april 1646 ankom den första båten för året. Antalet till staden ankomna fartyg var sedermera under maj 22, juni 29, juli 25, augusti 17, september 3, oktober 7, november intet, december 4. Sista båten för året ankom den 29 december. Trafiken var av siffrorna att döma ganska livlig, och tydligt är, att man ofta brukat färdas över Vänern flera båtar i sällskap. Den 8 maj ankommo på en gång 6 fartyg, den 1 juni 7 fartyg, den 2 juni ytterligare 7 fartyg, den 10 juli 10 fartyg, den 26 juli 6 fartyg och den 30 augusti 10 fartyg. Antalet fartyg, som deltog i trafiken var ett trettiotal, de flesta hemmahörande i Vänersborg, men även några Karlstadsborgare angivas såsom

båtagare. Från Karlstad utskleppades ifrågavarande år 7,256 skeppund järn till Vänersborg. I allt tillfördes Vänersborgs stadskassa under år 1646 i hamnavgifter 729: 2 1/2 daler silvermynt, därav 701: 5 daler från trafiken från de andra vänerstäderna och endast 27: 29 1/2 daler från trafiken till vänerstäderna. De enskilda medborgarna hade sedan sin förtjänst på järnets körande från stadens lasttageplats, Korsberga, till Lilla Edet, en transportverksamhet som var av den största betydelse för Vänersborgs inbyggare. "Edsslassen" fördelades av borgmästare och råd, och stadens lägst avlönade tjänstemän eller änkor efter sådana hjälptes också emellanåt genom att få tillstånd att köra ett eller annat edssluss.

Bland stadens inkomster märkas vidare de avgifter, som vederbörande borgare hade att erlægga för sina tomter, åkrar och ängstegar, från vilka avgifter dock de fattigaste frikallades. En nybliven borgare hade att till staden erlægga burgäld eller burskapspengar. De synas till beloppet hava växlat något efter vederbörandes ekonomiska ställning, från 2 till 5 daler, men infödda borgarebarn eller den, som ingått gifte med sådana, voro befriade. Vissa böter tillföll ock helt eller delvis staden. Dennas räkenskaper voro underkastade tillsyn av de statliga myndigheterna, och den 7 januari 1648 t. ex. inventerades stadens kassa av rikskammarfiskalen Johannes Wessius.

Kommunal- eller kronoskatter i vår tids mening funnos icke på denna tid. Borgarnas gemensamma behov t. ex. i fråga om uppförandet av allmänna byggnader eller iordningställandet av torg, gator och broar fylldes genom att stadens inbyggare själva efter en särskild taxering åtog sig eller fingo sig förelagt att tillhandahålla erforderligt arbetsmateriel och behövlig arbetskraft. Då torget skulle iordningställas (1648) indelades torgområdet i vissa stycken, större eller mindre, och en var borgare fick sig tilldelat ett sådant att röja och jämna. Då

kyrkan skulle byggas (1645) skulle varje borgare tillhanda-hålla en 18 alnars timmerstock. Prästerskapet uppbar av ålder viss avlöning av varje hushåll och skötte själv om uppbörden. Av 1648 års dombok inhämtas att Lars guldsmed fick böta 12 penningar för de "oquädesord", han hade tillfogat kaplanen herr Anders uti Torbjörn Anderssons hus, då herr Anders var där för att uppbära sin kaplansränta. Ett slags kronoskatt omtalas vid ett tillfälle — den 17 maj 1649 — då ett "generalgubernatorens" brev uppläses, enligt vilket alla städer uti allt Sveriges rike skulle efter dess lägenhet och villkor utgöra en anseelig summa pengar till Hennes Majestäts kröning, som nu i Stockholm beramad är. Borgmästare och råd på samteliga borgerskapets vägnar förklarade uti all underdånighet sig efter vars och ens lägenhet vilja gärna utgiva till kröningen vad uti deras förmögenhet kunde finnas.

Stadskassans utgifter avsågo ju främst avlöningar, åt borgmästaren och andra avlönade tjänstemän samt inköp av papper till domboken och andra stadens handlingar. Men utgifter förekommo också för avlöningar åt främmande arbetsfolk, som sysselsattes vid kyrkobygget. 1648 ger man lagläsaren, som besökt staden, i present en tunna salt för 6 daler.

BERTEL HALLBERG.

SMÅSTADSPOJKE.

Staden var liten, med något över fem tusen invånare, men för oss var den stor tillräckligt. Den delades mitt uti av Torgget och en rad parkliknande planteringar, och det rådde en tyst spänning mellan pojkarna från Sörstaden och Norstaden. Till öppna fientligheter kom det dock sällan. De utkämpades mellan "rötäggen" från Storskolan, d. v. s. Läroverket, och "snaskarna" från Folkskolan och hade som alla klasstrider ännu ett gott stycke fram i tiden en odiös karaktär av klart översitteri å ena sidan och dunket känd avund å den andra. Mellan de båda var ett socialt svalg utan någon bro befast, och den som sökte hoppa över det fann sig snart betraktad som överlöpare av båda parterna. Bäst var att hoppa tillbaka igen, innan hedersförlusten var obotlig. För flickornas vidkommande var det inte bättre, snarare värre. Antingen var man "typpa" d. v. s. högre flickskoleelev och hörde till det goda sällskapet, eller också var man absolut ingenting och hade inte ens trösten att kunna riva de förnäma näbbgäddorna i håret där de gingo på gatorna och viktade sig med *j'a i m e* och *n o u s a i m o n s*.

Det var kort sagt i den gamla goda tiden, och damerna hade turnyr. Vi pojkar tyckte mycket om att i smyg placera skämtartiklar, såsom avhuggna kattrumpor eller buketter av kråkfjädrar på dessa modeskapelser och gladde oss icke litet åt att se dem vippra fram på den mondäna promenaden i "Plantaget". Herrarna, själva borgmästaren inberäknad, buro, Gud hjälpe mig, mössor till vardags, något som ofta gav dem ett käringaktigt utseende och skulle fyllt oss ungdomar med skam

över vår stad om vi över huvud taget haft en aning om att männen i riktiga storstäder alltid gingo i hatt, även om det inte råkade vara söndag. Hur sällan är det som sanningen skänker oss verklig tillfredsställelse! Nu betvivlade vi inte alls att vår stad var en av de förnämligare i riket, ty utom att den var residensstad med en högförnäm greve till landshövding, hade den en teater med parkett och två rader, och vi hade låtit oss berätta, att i grannstädernas teatrar fanns det bara "salen" och "läktaren", ackurat som i ett missionshus. När "teatern" kom till staden, och det gjorde den rätt ofta och stannade ibland rätt länge, vilken fest för vår fantasi, även om våra besök där blevo tämligen tunnsådda! Det kom främmande herrar på gatorna i ulstrar och hög hatt mitt i vardagen, och damer som absolut inte kunde vara mer parisiska. En och annan gång kunde man få visa någon av dem vägen någonstans, och då gällde det till vår förvåning inte sällan något av stadens rum för resande. Men Albert Ranft, den skönaste bland de sköna, bodde på Stadt, och hade paletå med midja, så "fruntimrens" ögon blevo fuktiga och typorna knuffade till varandra och satte punschkaramellen i vrångstrupen. Det gavs ofta goda program, och vi skolpojkar visste mycket väl att det var finare, fast inte avgjort roligare, att se Ibsen än "Den ondes besegrare". Jag minns ännu en kväll och en enda replik därifrån. Av pjäsen begrep jag ingenting, men det kom en ung dam, strålande av friskhet, lik ett sådant där yrväder som ibland tar andan och sorgerna från en. Hon slog sin lilla näve mitt i en hög ritningar som en vackert gråsprängd herre sysslade med och sade med en stämma som en morgontidig trasts (vi hade trastholkar i Plantaget): Kungariket på bordet, byggmästare! Då klättrade den gråsprängde herrn upp i ett torn, föll ned och slog ihjäl sig, och damen var jublande stolt över honom. Men herrn var August Lindberg, som levde många år därefter, och damen den purunga Hilda Borgström,

och jag tror ännu att det var hennes livs starkaste roll. Men det är en barndomstro.

Den lilla staden låg vid sydligaste spetsen av vår största sjö, det breda innanhavet som inte hade någon gräns norrut och som i tidiga sommartimmar släppte upp solen som en röd ballong direkt uppstigen ur oändligheten. Där såg man plötsligen hägrande, främmande öar, i den blekblå morgonstiltjen kunde man räkna ett tjog eller fler segelfartyg i rad som ett vitt pärlband under Dalslandskustens röda klippor i långsam rörelse inemot vår hamn med en och annan bolmande ångare emellan, och vid horisonten stucko alltjämt nya masttoppar och nya ångbåtsrökar upp, blevo högre och togo form som fartyg, vad än Strindberg må ha sagt om att det inte är sant, att fartygsmasterna synas först eller att jorden är rund. Vi gillade den gamla teckningen med prickade synlinjer i vår naturlära och tänkte på hur konstigt det var att vi och Värmland långt bortom horisonten inte alls befunno oss i samma plan och att Sverige från Ystad till Haparanda måste vara alldeles oerhört krokigt. Vår sjö var vår speciella stolthet i sommardagarnas glitter eller under höststormarnas mörka dån, då det flera dagar i sträck kunde hända, att ingen seglare kom in norrifrån och att ingen gick ut och Vänerskutornas redare i en veckas tid kunde gå i ängslan för sina fartyg. Ty man visste vad som kunde hända: det låg mer än ett svartnat vrak inne bland skären vid Skräcklan, där vi brukade bada, eller halvt nedbäddat i sanden vid Dalbobron, och med en stolthet som vi inte gjorde någon hemlighet av hörde vi berättas att deras strandning kostat människoliv och att det till och med hänt, att ångare blivit borta på sjön med man och allt. Så man skulle inte komma till oss och skryta med det riktiga havet, och sjömannen låg i vårt blod så väl som i någon kustbos vid Östersjön eller Skagerak.

Där kom efter tre månader, då Vänern legat grå och frusen

med råkar och isskruvning som ett öde nordpolslandskap, dit ingen på allvar vågade sig ut, en solig dag med farande skyar i början av april, då man väntade den första ångaren för året. Vi hade feber allesammans, att sitta stilla i klassen en timme i sträck kändes som att vara i en myrstack, och själva de gamla lärarna släppte en smula efter på disciplinen, ty de visste, hur det var fatt med oss. Men vid varje rast rusade vi ned till hamnen — gud ske lov, det hade inte kommit någon än; då skulle vi ha gått miste om det bästa. Äntligen långt borta vid Gällöudds fyr steg en rökstrimma och virvlade bort, nu såg man själva båten, nu kom den närmare, nej, den låg stilla såg det ut till, men gamla herrar, som hade kikare, sade: Han backar bara... så d--ä--är ja, nu tar han sats... det var ett gott tag... ni ska få se, att han är inne om en timme, pojkar!

— Vad är det för en, farbror?

— Hm, ja, det vetetusan ännu... ja, grå är han förstås, så det är ingen stockholmare... vänta: det är svart band på skrovet... jaha, kunde tro det: det är förstås Vieille Montagne.

— Hurra för Ville Montan, skreks det uteder bryggor och kajer, och flaggorna gingo upp, på kanalkontoret, på hamnkontoret, hos Vänerrederierna, hos grosshandlarna uppe i staden. Båten backade, tog fart, det skummade av is kring fören, nu skar den igenom utan att hindras vidare, nu gick flaggspelet upp — måste man tillbaks till den fördömda skolan när sommaren kom för full maskin? Rektorn var ju sträng, förstås, man vågade inte skolka, men inne i klassrummet satt man och räknade ut: Nu är han vid Bastungen, nu svänger han vid vågbrytaren, nu blåser han... det är Ville Montan... (man känner väl isär varenda båt på pipan) nu skjuter han salut!... Hurr...

— Nå nå, pojkar, sade magistern. Försök att tåla er en liten stund bara.

Vad tro det kan vara för en?

Och så var sommaren där. Vi kände bara två årstider: sommar och vinter, vintern som gick an för julens skull och för en och annan dag med skridskolov. Men skidor kände vi inte till, hade aldrig sett några, och när vi läste om de snabba skidlöparna som upphunno Gustav vid Sälens by trodde vi att de flögo fram minst så fort som Göteborgståget — det snabbaste vi kände till i världen utom tornsvalorna kring kyrkan. En gång, långt senare, kom en ungherre slamrande på gatan med ett par klumpiga laggar och två bambukäppar i händerna, och där ramlade en illusion med ett brak som inget hopp i Holmenkollen eller Fiskartorpsbacken hjälpt mig att riktigt komma över sedan.

Västerut låg Halleberg tvärbrant som en mur, där ingen växtlighet fick fäste, och det var god sport att klättra uppför Ättestupans vägg med de svarta stenras under som vi fullt och fast trodde att de gamla vikingarna — alla hedniska förfäder av mankön voro vikingar — älskade att gå till den sista vilan på med ett elegant svikthopp. I de dystra skogarna och kärren där uppe gingo älgarna — våra älgar, fast de alltid höllo sig undan till någon septemberdag, då Oscar II med kejsar Wilhelm och den riktige prinsen av Wales, farfar till Windsor, eller någon annan hög utlänning i sällskap kom och satte sig bakom en häck och prickade dem blodiga. Att det ännu bodde en och annan örn i branterna hade visst ingen talat om för kungen, och vi kände ingen lust att skvallra.

Men vad var älg och örn för oss för resten! Var det inte i vår stad som den väldige björnjägaren Lloyd bodde, han som skrivit stora böcker på engelska om sina äventyr med nalle i de svenska skogarna, och var inte hans son, Charles Anderson, född och uppfödd där, innan han blev upptäcktsre-

sande och elefantjägare i Sydafrika och gav ut "Sjön Ngami", som de piggaste av oss kunde nästan utantill? Själv var han redan död, men bland oss gingo alltjämt hans systrar, de två ståtliga, reserverade fröknarna Lloyd, i var tum brittiska ladies, som stadens societet för sitt liv inte kunde begripa sig på. Hans reskamrat och vän Axel Ericsson, mecenaten som fyllde vårt lilla landsortsmuseum med Sydafrikas hela fågelfauna, fanns alltjämt där nere, och för den av oss, som tänkte sig en framtid bland elefanter, lejon, zulukaffrer och buschmän, var det förstås bara att posta ett förtroligt litet brev till Damara eller Namaqualand för att få sin önskan uppfylld. Ingen skulle påstå att vår horisont var snäv, fast den lekamliga rörelsefriheten hade sina gränser.

Och så kom tullstriden. Förut hade vi tagit parti och slagits som de krigande serberna och bulgarerna, och närpå gråtit när budet kom om Gordon paschas död i Kartum — nu gällde frågan: frihandlare eller protektionist? Det gick hett till på skolgården, men den dag kom, då vi skulle mötas i fullständig enighet.

Det var en lördag med månadsmarknad i staden och månadslov för oss pojkar. Då var det en sakkunnig bland oss, som råkade tänka på att detta var den dag då bönderna från Dal, som ju enligt ett gammalt ord bara är himmel och havrejord, kunde väntas komma in till Torget för att kursa sina havreläss till de stora grossörerna.

En plan var hastigt uppgjord. Utan meningsskiljaktighet mellan frihandlare och protektionister beslöts, att spannmålstullarna skulle anses antagna av riksdagen, och vi ordnade patrulltjänst längs med landsvägen, som bönderna hade att köra in till staden. För var dalbonde, som kom med sin släde stod det en pojke utplacerad någonstans, en ovanligt välartad och bondevänlig pojke, som hövligt frågade, om han inte kunde få åka med på lasset till torget.

Det blev ett ja ibland; men oftare ett nej, för rötäggen hade ingen plats i de enkla Dalbornas hjärtan. Men det blev anorlunda när den avvisade gossen helt ödmjukt undrade om han inte hade något att tala om som kunde intressera farbror.

— Vad skulle det vara, månnтро?

— Jo, nu har tullarna gått igenom, så farbror kan begära fyra kronor mer för havretunnan.

Det var en nyhet som kunde vara värd en gratisskjuts. Och det bör med all aktning för dåtidens idoga Dalbönder sägas, att politik och tidningar var det minsta de brydde sig om. Tullfrågan tänkte de intressera sig för, när den var ordnad och klar, och nu var alltså ögonblicket inne.

— Du kan la sitta upp då.

Vid svängbron över hamnkanalen mötte bokhållare och expediter från grosshandelsfirmorna, från Fribergs, Schagerströms och Strömwalls m. fl., upp, ivriga att komma före varandra.

— Har Enoksson någon havre i dag? (En onödig och utslutande retorisk fråga, ty lassen syntes långa vägar.)

— Ja, jag har la lite.

Bokhållaren (gemytligt): — Nå, vad ska vi ha för tunnan i dag då, Enoksson?

Det liksom bävade till ett tag i Enoksson, men så drömde han till med det nya, så att säga protektionistiska priset.

Bokhållaren (kastande älskvärdhetens mask): — Vad i h-e säger du, tjuvbondel!

Här gled passageraren stilla av lasset och skyndade i förväg till torget för att där bevittna ärendets fortsatta utveckling. Det kom släde efter släde med havre, stoppades ett ögonblick vid bron och for dädan under bokhållarnas vilda eder med ett sävligt:

— Å, en vet nog vad en vet.

På torget härskade under någon timme det fullständiga

kaos, intresserat, men från säkert håll iakttaget av ett antal elever från Högre allmänna läroverket. Bokhållarnas och expediternas totala oförstående och maktlösa ursinne studerade tillbaka mot Dalbornas knipsluga förklaring, att ingen behövde tro, att det gick så lätt att lura dem.

Till slut kommo grossörerna själva, bleka, men värdiga och med de senaste handelstidningarna i fickan. Ville gubbarna se själva, kanske? Det var inte tal om några tullar än. Inte på länge. Kanske aldrig! Och så småningom dalade lantmännens mod och därmed spannmålspriserna.

Det var en lycklig ynglingaskara som något senare samlades i Engströms konditori i stolt medvetande om att ha desorganiserat havrebörsen.

ERIC NYBLOM ("MAC").

(Med författarens benägna medgivande avtryckt ur Dagens Nyheters julnummer år 1937.)

ÅRSKRÖNIKA 1937.

Det är med gilleskrönikan som med historien, den upprepar sig. Det skulle därför vara bekvämast att nu, då krönikan består äran att införas i årsskriften, hänvisa till tidigare årgångar. Ty så länge krönikern är densamme och Hitler, Mussolini, Stalin och de andra höga herrarne leva och ha hälsan, måste det bli ganska enahanda lektyr, ingen av de nämnda har förmågan att förnya sig, såvitt jag kan bedöma. Men stadgarna ålägga mig att skriva ned en krönika om det gångna året, så jag får utan större entusiasm begå min tionde krönika, och herrarne få ha tålamod.

Nationernas Förbund arbetar med osviklig precision och öppen blick för vad som sker i det som synes ske. Nu senast har förbundet konstaterat, att Japan överträtt gällande fördrag; det hade knappast någon trott, även om man vet att Nippons söner länge tittat snett på Kina, man har väl senare fått den uppfattningen att det var rena altruismen, när Japan, som det visst heter, intervenerade i Mittens rike. Nu har som sagt Nationernas Förbund ordnat begreppen, varefter det bara är att fortsätta att mörda kineser i den utsträckning, som den höge Mikadon befäller. Han är för övrigt så förfärligt fin i kanten, att han och hela hans folk blevo ytterst pinsamt berörda, när Roosevelt för en tid sedan skrev till honom och bad honom låta bli att skjuta på amerikanska medborgare. Tänk att Roosevelt ska vare en sådan drullputt att han inte vet, hur ömtålig en Mikado kan vara. Men en blunder kan ju vara förlåtlig för en man, som har så mycket

att stå i som Roosevelt: trassel med industrimagnater, finansmän och högsta domstolen under försöken att leda Förenta Staterna in på samma gyllene medelväg, för vilken Sverige prisas så högt i hans land.

Det har de senaste åren talats så mycket om gangsterfilmernas fördärvliga inflytande på det uppväxande släktet, men jag undrar, om inte deras verkan sträcker sig längre. Även diktatorer torde gå på bio, gangsterdåden i Medelhavet jäva inte antagandet. Neutrala fartyg ha skjutits i sank av ubåtar, vars nationalitet man icke med visshet kunnat fastställa. Men, som det brukar stå i kriminalreportagen, misstankarna äro riktade åt viss håll. Gangstercheferna i Amerika ha i allmänhet tillhört den nation, som är mest känd för att göra gipskattor och positivmusik, varför det kanske finns utsikter att nå klarhet från den utgångspunkten.

Diktatorer äro, så underligt det än kan låta, svaga och känsliga käril, som helst borde sitta i glashus, fast de förståndigt nog synas föredraga pansarvagnar. Lika känsliga bli på deras och deras staters vägnar diktaturdignitärerna av olika grader. Detta har inte gått upp för våra vänner norrmännen, som äro ett folk med bägge benen på denna jorden och sig selve nok. Fredspriset till Ossietzky härom året var illa nog, men i de yttersta av dessa dagar ha de varit nog oförsynta att bygga ett tvåvånings w. c. i närheten av tyska osloministerns bostad. Detta blev för starkt för ett så känsligt sinne, och åter uppstodo diplomatiska förvecklingar mellan Norge och tredje riket. Nog är det ett under, att inte Europa står i brand, när till och med ett w. c., låt vara i två våningar, kan ställa till sådant trassel.

För att inte bli långrandig ska jag härefter avfärda Mussolini och Hitler i samma svep. Båda skria sig hesa efter kolonier, Mussolini har följt Hitlers exempel och lämnat folkförbundet, båda tjänstgöra som kraftiga hejarbasar åt Japan och

Franco-Spanien, och gemensamt ha de konstruerat något som kallas axeln Berlin—Rom.

Ryssland går mot Thermidor, s. k. rättegångar pågå ideligen, höga dignitärer falla som sabotörer, och Stalin blir väl i tidens fullbordan såsom den ende överlevande tvungen att taga sitt eget liv. För konsekvensens skull.

Sedan Baldwin förmått Edward att lämna kungamanteln åt brodern George, lämnade han själv Downing Street åt Chamberlain. Både kungamanteln och Downing Street hava där-efter blivit ganska innehållslösa. — F. ö. lever man i England efter maximen "wait and see".

I Frankrike har man numera ingen kung att skicka iväg, där finns i stället folk som till varje pris vill ha en kung, fast det inte lyckats. Dessutom ha fransmännen det litet besvär-ligt med francen, regeringskris som vanligt och en utställ-ning, som blev färdig att stängas i oktober.

"Så tjock var prinsessan, innan hon blev lycklig" stod det i den pigga tidningen Husmodern under ett porträtt av en synnerligen fullvuxen Juliana i anledning av hennes bröllop, förlåt förmålning, med Bernhard. Här föreligger ett intres-sant uppslag för bestämmande huruvida kungliga personer gifta sig av böjelse eller inte. Enligt skalan: fetare — olyck-lig, samma hull — svala känslor, magrare — lycklig. Någon uppgift om vår prins Carls hull innan han gifte sig med Elsa von Rosen, f. von Rosen (vad nu det senare skall vara bra för) har mig veterligt inte förekommit, vilket verkar miss-tänkt. Ur samma rojalistiska källa inhämtas, att ännu en prin-ssessa fötts på Haga och att Norge fått en Harald — ännu inte hårfager. Och medan kungligheten är på tapeten anteckna vi, att Danmarks Christian stått vid höjen mast i fem og tyve aar, och att vår egen Mr G. regerar och spelar tennis med samma spänst ännu efter trettio regeringsår.

Tjugufemårsminnet av femte olympiaden har firats så att

Sverige slagit Tyskland i fri idrott, Finland i brottning men fått stryk av både Danmark och Norge i fotboll. Dessutom var Fock i Stockholm och hälsade på kronprinsen, och vänersborgsfotbollen rycker upp i västsvenska serien.

Svenskarne älska att resa, inte minst deras utrikesminister, som ilat från Stockholm till London, Berlin, Moskva och en del andra huvudstäder. Kronprinsen har hälsat på kung Carol och storprataren Jerring har varit i Förenta Staterna och tagit upp julhälsningar från svenskamerikanarna på grammofoonplattor. Vi ha också mottagit besök. Guvernören Earle från U. S. A. har varit här och bett oss komma till Delaware nästa år, Pickford, Tibbett och Taylor ha kommit som sändebud från filmamerika och från tredje riket ha vi mottagit Jannings samt älgjägarna m. m. Franz Ritter von Epp och Franz von Papen.

Försvaret har börjat omorganiseras. Bl. a. ska militären få nya uniformer. Att döma av det senaste förslaget, ser det ut som om de vore komponerade med tanke på att deras bärare ska gå ut som frivilliga hos general Franco. Men det kan väl aldrig vara meningen; fast nog se mössorna väldigt francobetonade ut.

Artiga utlänningar betyga ideligen, vilken hög kultur vi ha här i Sverige, och den lassas faktiskt på oss till den grad, att den börjar bli en börda. Stela påstås det ju, att vi alltid varit, men när vi nu också ska gå och dra på den här kulturen blir det väl ändå värre. Kanske det är i känslan av denna kulturella överbelastning, som Engberg infört läxfria måndagar, det förefaller inte otroligt. Om vi sålunda få högt betyg för vår kultur, kan knappast detsamma sägas om Hitlers Tyskland, bedömt av Thomas Mann i ett öppet brev till filosofiska fakulteten i Bonn, som strukit honom såsom hedersdoktor. Det var säkerligen ingen uppbygglig läsning för Hitler, som i denne nobelpristagares fräckhet kunde se ännu

ett starkt skäl för det visa beslutet att vägra tyskar mottaga nobelpris. Något nobelpris har sålunda i år inte gått till Tyskland. Följaktligen borde här redogöras, för vart de tagit vägen, men för ögonblicket kommer jag endast ihåg litteraturpristagaren Roger Martin du Gard och en vitaminlärde ungare, vars namn är svårt att både stava och uttala, och därför avstår jag. Intresserade hänvisas till Bonnierska förlagets veckotidningar, där förmodligen pristagarnes fruar intervjuats. Men låt mig inte häckla Bonniers, som i år kunnat se tillbaka på ett hundraårigt, icke oväsentligt arbete till eget och den svenska kulturens fromma. Och med risk att komma på antisemiternas svarta lista gör jag en djup reverens för huset Bonnier och enkanterligen dess nuvarande chef, kulturfrämjaren Karl Otto Bonnier.

Zola har fått sin sentida svenske eftersägare. Professor Lundstedt utslungar med korta mellanrum sitt "j'accuse" mot Högsta Domstolen, som framhärdar att inte bevilja resning i den stackars Torsten Kreugers mål. Att den svenska rättvisan kan vara så hård och inte vekna, när den ser, den stackars karln lider och hör hur professor Lundstedt flåsar i den kränkta rättvisans namn.

Även vår stad har sin Zola. "Jag anklagar" surrar i luften och sprides i tryck över Sveriges land. Vänersborg blir herostratiskt ryktbar, men vad betyder det, när, som Zola skrev, "sanningen är på marsch".

Vi ha alltså nu hunnit så långt, att vi ska formulera frågan: vad har hänt i Vänersborg år 1937? Ja, fråga inte mig, jag skulle bara komma med futtiga ting, exempelvis lyktstolpen, som blev en rabatt, eller försäka en vits på spåret, som försvann. En enkel krönikör som jag besitter inte den upphöjda sakkunskap och objektivitet, som Ni blivit bortskämda med i pressen, i pamfletter och i Sunt Förnuft, som tycks ha fått lokalredaktion i Vänersborg. I medvetandet om min oförmåga

överlämnar jag sålunda lokalkrönikan i taka händer. Då få Ni den f. n. rätta lokalfärgen — grönt —, Ni komma i kontakt med det Stora Missnöjet, och Ni få umgås med folk, som begriper allt. Sedan går det an att samlas under fältropet "allt för Vänersborg", vilket kan förverkligas genom att sprida över landet uppfattningen, att Vänersborg är vanstyrets stad n:r 1, genom att förstora varje misstag (och att framför allt aldrig glömma dem), förringa och betvivla allt gott uppsåt, och att över huvud taget allt som skett och sker i Vänersborg saknar motstycke — åtminstone i Alingsås.

Nu kanske någon tycker, att om jag överlåter kritiken åt andra, kunde jag själv servera berömmet. Då svarar jag: pretentionerna på en krönikör ska vara måttliga; kritik är lätt att åstadkomma, berömmet svårt, och då beröm numera inkluderar svenska språkets mest superlativa superlativer, medger varken tid eller förmåga att göra ett naturligt urval. Återstår utvägen att referera nakna fakta, men då bleve det Almanack för Alla, och det är väl ändå inte meningen.

Som ett postscriptum skulle jag vilja låta kalla siffror tala: skatten har sänkts med femtio öre. Men det lär visst inte vara bra det heller.

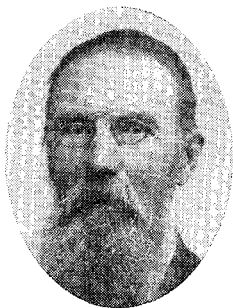
Det har gått med krönikan som med så mycket annat här i världen, den har urartat. I tidernas begynnelse rörde den endast Gillet och dess angelägenheter, sedan tillkom lokal-krönikan, och längre fram blev det också plats för det övriga Sverige och utlandet. Detta skedde redan på Lydells tid och fortsattes på Lindedals, så jag bär inte ensam ansvaret, att vi fjärrmat oss alltmera från ursprunget och endast med några rader konstatera, att inom Gillet råder status quo. Det Stora Missnöjet har ännu inte fått insteg här, och när vi en gång årligen samlas till midvinterblot, äro vi annandagsfromma och lokalpatriotiska. Så länge ska vi vara nöjda med status quo.

Det nya året brukar alltid framställas som en liten ljus-

hyllt och blåögd kerub, som på det nya årets första dag tar sina första stapplande steg mot okända öden. Vore det inte riktigare att i dessa bistra tider byta ut keruben mot en liten svart jäkel i gasmask. Så gör jag nu i den kanske dåraktiga förhoppningen, att när 1938 gått till ända gasmasken kommit bort, färgen ljusnat och ett par änglavingar, om än aldrig så små, vuxit fram.

ELOV NORDÉN.

MINNESRUNOR.

f. Järnvägsmannen ISIDOR DALQUIST avled i Vänersborg den 30 december 1936. Han var född i Färgelanda den 7 oktober 1851 men kom redan som barn till Vänersborg, där han, efter att hava genomgått några klasser i läroverket och en kortare tid haft anställning i ett boktryckeri, nitton-årig inträdde i U. V. H. J:s tjänst. Där kvarstod han, tills han år 1919 avgick med pension. Men Isidor Dalquist var icke mannen att efter fullgjort dagsverk slå sig till ro; hans mannaålders stora kärlek, journalistiken, fick honom nu helt i sitt våld, och med obrutna krafter deltog han till

kort före sin bortgång i arbetet på Länstidningens redaktion. Under sin långa levnad hann han utföra en gagnande verksamhet både inom föreningslivet och i kommunala värv. Särskilt nykterhetsrörelsen och sjukkasseverksamheten ägnade han stort intresse. Tillsammans med dåvarande lektorn, numera professor, Johan Bergman och framlidne rektorn O. Örtenblad grundade han Vänersborgs Arbetareinstitut, vars hedersledamot han var. Han var även ledamot av styrelsen för Vänersborgs folkbibliotek och läsestugan och under en följd av år ledamot av stadsrevisionen. Vänersborgare av renaste vatten hyste han ett livligt intresse för Vänersborgs Söners Gille, vilket under åren tagit sig många synbara uttryck, bl. a. har han i sin ålders sena höst medarbetat i årsskriften och på gillesstämmorna saknades han aldrig.

Det var resning över Isidor Dalquist, en patriark och en stridsman, som aldrig lät tiden hinna förbi sig, en man, som förstod att njuta sitt otium cum dignitate inte världsfrånvänt utan med ungdomens friska syn på livet och människorna.

Handlanden AXEL SJÖSTRÖM avled i Vänersborg den 15 februari 1937. Han var född den 20 mars 1870 i V. Tunhem. I unga år flyttade han till Vänersborg, där han hade anställning som förman i Berggrens och Drakenberg & Perssons brädgårdar. Sedan den senare upphört öppnade han egen rörelse i kol- och vedbranschen.

Inom sjukkasserörelsen nedlade Sjöström ett intresserat arbete och han var dessutom ledamot i Vänersborgs Fabriks- och Hantverksförening. Han var även mångårig ledamot av taxerings-

nämnden. I övrigt var Sjöström en av dessa stilla och försynta män, som icke sträva efter offentlighet, men redligen fylla sina värv.

Kassören FRITZ SVENSSON avled i Vargön den 14 augusti 1937. Han var född i Vänersborg den 2 november 1884. Efter studier vid Vänersborgs läroverk genomgick Svensson Göteborgs Handelsinstitut. Därefter erhöll han anställning vid Wargöns A.-B., där han befordrades till kassör, i vilken tjänst han kvarstod vid sitt frånfälle. Fritz Svensson var en dugande och plikt-trogen tjänsteman, som vunnit såväl bolagsledningens som sina kollegers odelade förtroende och aktning. Samma egenskaper som präglade Svensson som tjänsteman skänkte honom också

utom arbetet många vänner, vilka djupt beklaga hans tidiga bortgång.

f. Landsfogden BENGT FALK avled i Linköping den 11 december 1937. Han var född i Vänersborg den 30 maj 1868, där han år 1887 avlade studentexamen. Två år senare avlade han preliminärexamen i Uppsala och hovrättsexamen i Lund år 1897. Efter kronolänsmansexamen i Vänersborg tjänstgjorde han som landskanslist i Hallands län; senare blev han stadsfogde och stadsfiskal i Kristinehamn. År 1913 utnämndes han till kronofogde i Luleå fögderi och innehade därefter i flera år samma tjänst i Värmlands, Skaraborgs och Södermanlands län, erhöll

1916 transport till Lidköpings fögderi, blev 1918 landsfogde i Blekinge län och utnämndes 1923 till krigsfiskal vid flottans station i Karlskrona. Efter uppnådd pensionsålder bosatte han sig i Linköping.

Vänersborgs Söners Gilles styrelse- berättelse för år 1937.

Styrelsen för Vänersborgs Söners Gille får härmed avgiva följande berättelse över verksamheten under år 1937.

Genom testamentariskt förordnande av lektor Gottfrid Eliasson och hans syster fröken Ingeborg Eliasson skulle efter bådas frånfälle deras fastighet Kronogatan 14 i Vänersborg samt viss annan kvarlåtenskap tillfalla Gillet. Sedan fröken Eliasson den 19/7 1937 avlidit, har testamentet godkänts av kammaradvokatfiskalen, varför Gillet, så snart boutredningen i början av år 1938 slutförts, kan tillträda donationen, den största, som Gillet hittills fått mottaga. Det är styrelsens avsikt, att så snart ske kan förelägga Gillet redogörelse för donationen samt förslag till erforderliga åtgärder beträffande fastigheten och dess förvaltning. Styrelsen vill här uttala den förhoppningen, att Gillet för all framtid skall kunna motsvara donatorernas förtroende, och att deras gåva skall bli till det avsedda gagnet, ekonomiskt stöd åt ålderdomshemmet.

Ur Knut Hernströms Understödsfond har utdelats fyra julgåvor och ur Major Oscar Wenerströms Understödsfond en julgåva.

Årsskriften har under året utkommit med sin sjätte årgång och tillställts samtliga medlemmar.

Medlemsantalet utgjorde den 31 december 1937 307, varav 7 ständiga medlemmar.

Beträffande ålderdomshemmet hänvisas till fastighetsföreningens styrelseberättelse.

Över Gillets kassor och fonder lämnas följande redogörelse:

1. ALLMÄNNA KASSAN:

Inkomster:

Behållning från år 1936		654: 39
Inträdes- och årsavgifter	566: —	
Annonser i årsskriften	250: —	
Försålda årsskrifter	6: 45	
Ränta	15: 88	838: 38
Kronor		1,492: 72

Utgifter:

Kostnader för årsskriften	327: 25	
Tryckning av stadgar	45: —	
Kransar och blommor	61: 55	
Annonser	29: 50	
Telegram, porto och telefon	20: 75	
Trycksaker och skrivmaterial	26: 70	
Fotografier	19: 75	
Inkassering av årsavgifter	52: 70	
Inköpt litteratur	3: 25	
Diverse utgifter	70: —	656: 45
Behållning till år 1938: Innestående i bank..	820: 27	
Kontant i kassan ..	16: —	836: 27
	Kronor	1,492: 72

2. FÖRSKÖNINGSFONDEN:

Behållning från år 1936	2,781: 05	
Ränta	69: 52	
		Kr. 2,850: 57
Behållning till år 1938 (innestående i bank)	Kr. 2,850: 57	

3. NAMNKUNNIGA VÄNERSBORGARES MINNES FOND:

Behållning från år 1936	438: 62	
Ränta	10: 95	
		Kr. 449: 57
Behållning till år 1938 (innestående i bank)	Kr. 449: 57	

4. KNUT HERNSTRÖMS UNDERSTÖDSFOND:

Behållning från år 1936	2,000: —	
Ränta	90: —	
		Kr. 2,090: —
Utdelade julgåvor (4 st.)	80: —	
Behållning till år 1938: Obligationer	2,000: —	
Innestående i bank	10: —	2,010: —
		Kr. 2,090: —

5. MAJOR OSCAR WENERSTRÖMS UNDERSTÖDSFOND:

Behållning från år 1936	2,855: 35
Ränta	88: 42
	Kr. 2,943: 77
Utdelad julgäva	30: —
Behållning till år 1938: Obligationer	2,000: —
Innestående i bank	913: 77
	Kr. 2,943: 77

6. HJALMAR A. LINDEDALS MINNES FOND:

Behållning från år 1936	2,633: 69
Ränta	81: 92
	Kr. 2,715: 61
Behållning till år 1938: Obligationer	2,000: —
Innestående i bank	715: 61
	Kr. 2,715: 61

7. WILHELM och NORA MALMBERGS DONATION:

Behållning från år 1936	10,620: —
Ränta	352: 56
	Kr. 10,972: 56
Utbetald livränta	300: —
Behållning till år 1938: Obligationer	10,000: —
Innestående i bank	672: 56
	Kr. 10,972: 56

Gillet's sammanlagda tillgångar uppgingo den 31 dec. 1937 till:

Allmänna kassan	836: 27
Försköningsfonden	2,850: 57
Namn-kunniga Vänersborgares Minnes Fond	449: 57
Knut Hernströms Understödsfond	2,010: —
Major Oscar Wenerströms Understödsfond	2,913: 77
Hjalmar A. Lindedals Minnes Fond	2,715: 61
Wilhelm och Nora Malmbergs Donation ..	10,672: 56
	Summa Kr. 22,448: 35

Vänersborg den 9 februari 1938.

K. G. CEDERGREN.

ISIDOR JANSON.

ELOV NORDÉN.

JOHN LINDGREN.

ANTON THERNQUIST.

GUNNAR HJORTH.

BROR FOCK.

Granskningsberättelse.

Undertecknade, vid ordinarie gillesstämma utsedda granskningsmän för Vänersborgs Söners Gille, få, efter fullgjord granskning av 1937 års räkenskaper och förvaltning, avgiva följande granskningsberättelse.

Vid genomgången av Gillets räkenskaper, bankräkningar, protokoll och övriga handlingar har ådagalagts, att räkenskaperna blivit förda med omsorg och noggrannhet, att inkomsterna blivit i vederbörlig ordning bokförda samt att utgifterna äro behörigen styrkta.

Den av styrelsen lämnade redogörelsen över Gillets och dess olika fonders ställning är fullt i överensstämmelse med de oss förelagda räkenskapsböckerna och dess riktighet bestyrkes i alla delar.

Vi hemställa, att Styrelsen tacksamt måtte beviljas full ansvarsfrihet för 1937 års förvaltning.

Gillets räntebärande obligationer förvaras i öppet förvar av A/B Vänersborgsbanken.

Vänersborg den 26/2 1938.

ERIK CARLSSON.

THORSTEN GULZ.

Granskningsmän.

Vänersborgs Söners Gilles Fastighetsförenings styrelseberättelse för år 1937.

Styrelsen för Vänersborgs Söners Gilles Fastighetsförening u. p. a. får härmed avgiva följande berättelse över föreningens ställning pr den 31 december 1937.

Räkenskaperna utvisa följande:

VINST- och FÖRLUST KONTO:

Inkomster:

Hyrors konto	3,360:—
Årsavgifters konto	325:—
Räntors konto	2: 69
	Kr. 3,687: 69

Utgifter:

Inventariers konto (avskrivning)	150: 65
Bränsle konto	896: 50

Diverse omkostnaders konto	345: 38
Försäkringspremiers konto	104: 07
Ljus konto	200: 60
Löners konto	1,080: —
Reparationers konto	355: 55
Renhållnings konto	45: 25
Skatters konto	310: 31
Vattenavgifters konto	39: —
Kapital konto (årets överskott)	160: 38
	Kr. 3,687: 69

IN- och UTGÅENDE BALANS KONTO:

<i>Tillgångar:</i>	den 1/1.	den 31/12.
Fastighetens konto	40,000: —	40,000: —
Inventariers konto	3,012: 90	3,022: 25
Obligationers konto	50: —	50: —
Bankräkningars konto	102: 71	195: 40
Kassa konto	28: 02	86: 36
	Kr. 43,193: 63	43,354: 01
<i>Skulder:</i>		
Reservfondens konto	1,700: —	1,710: —
Kapital konto	41,493: 63	41,644: 01
	Kr. 43,193: 63	43,354: 01

Vänernborg den 9 februari 1938.

K. G. CEDERGREN.

ISIDOR JANSON.

ELOV NORDÉN.

JOHN LINDGREN.

ANTON THERNQUIST.

GUNNAR HJORTH.

BROR FOCK.

Revisionsberättelse.

Undertecknade, av Vänernborgs Söners Gilles fastighetsförening utsedda att granska föreningen räkenskaper och förvaltning för år 1937, få härmed avgiva följande berättelse.

Räkenskaperna äro förda med god ordning och reda samt utgifterna styrkta med behöriga verifikationer.

Fastigheten är till ett betryggande belopp försäkrad, och dess förvaltning har handhåfts på bästa sätt.

Föreningens ställning framgår av den i styrelsens berättelse avgivna redogörelsen, vilken är i full överensstämmelse med de av oss genomgångna räkenskaperna, vilket av oss bestyrkes.

Vi hemställa, att styrelsen tacksamt beviljas ansvarsfrihet för 1937 års förvaltning.

Vänersborg den 26/2 1938.

ERIK CARLSSON.

THORSTEN GULZ.

Revisorer.

VÄNERSBORGS SÖNERS
GILLES

MEDLEMMAR 1937

Hedersledamöter.

CARL OTTO CARLSSON, Fabrikör, Göteborg.

ANNA WIKSTRÖM, f. DYMLING, Fru, Göteborg.

Medlemmar.

ANDERSSON, ALBIN, f. d. Maskinist, Vänersborg	4/11	72
ANDERSSON, AXEL, Eldare, Vänersborg	14/5	01
ANDERSSON, ERIK, Garveriarbetare, Vänersborg	29/1	96
ANDERSSON, GOTTFRID, Överpostiljon, Uddevalla	12/5	78
ANDERSSON, GUSTAF, f. d. Handlande, Vänersborg	20/4	62
ANDERSSON, GUSTAF, Reparatör, Vänersborg	1/7	01
ANDERSSON, GÖSTA, Köpman, Vänersborg	14/9	06
ANDERSSON, HJALMAR, Lantbrukare, Ljungskile	23/5	53
ANDERSSON, JOHAN FREDRIK, Snickaremästare, Vänersborg	8/8	71
ANDERSSON, JOHN, Grosshandlare, Vänersborg	9/9	10
ANDERSSON, KNUT, Verkstadsägare, Vänersborg	6/2	81
ANDERSON, PRIMUS, Bankdirektör, Göteborg	23/8	78
ANDERSON, PRIMUS, Bankkassör, Vänersborg	25/1	98
ANDERSSON, RAGNAR, Handelsbiträde, Vänersborg	20/1	19
ANDERSSON, SVEN, f. d. Handlande, Vänersborg	11/8	61
ANDERSSON, TORSTEN, Apotekare, Göteborg	10/5	96
ANDERSSON, VIKTOR, Plåtslagaremästare, Vänersborg	3/10	66
ANDREASSON, HARRY, Arkitekt, Vänersborg	29/6	01
ARVIDSON, STELLAN, Rektor, Hudiksvall	8/11	02
BARKSTEDT, HERMAN, f. d. Bankkamrer, Vänersborg	1/5	54
BARKSTEDT, LUDVIG, f. d. Bankkamrer, Jönköping	28/9	82
BARKSTEDT, SIGURD, Apotekare, Örebro	26/9	85
BECKEMAN, BENNO, Direktör, Stockholm	6/10	78
BECKEMAN, KNUT, Hamnkaptän, Uddevalla, <i>ständig medlem</i>	5/9	80
BENGTTSSON, HJALMAR, Sjukvårdare, Vänersborg	1/4	05
BERG, FRITZ, Boktryckare, Vänersborg	23/10	84
BERGGREN, ERIK, Fil. stud., Vänersborg	1/8	11
BERGLUND, FRITIOF, Handlande, Vänersborg	13/10	84
BERGSTRÖM, AXEL, Länsassessor, Karlstad	2/12	92
BERGSTRÖM, GUNNAR, Tandläkare, Örebro	2/1	06
BERGSTRÖM, TORSTEN, Tandläkare, Grästorp	1/6	12

BIEL, CARL, Sjökapten, Vänersborg	13/11	74
BIEL, GUNNAR, Sjukgymnast, Philadelphia, (U. S. A.)	12/2	01
BJÖRNDAHL, ERIK, Bokbindaremästare, Vänersborg	23/4	88
BORGLING, CARL, Häradsskrivare, Stockholm	6/7	88
BOTHÉN, CARL, Löjtnant, Sundsandvik	9/2	73
BOTHÉN, JOHN, f. d. Lantbrukare, Vänersborg	8/7	75
BRAND, ERNST, Ingeniör, Hälsingborg	9/10	80
BRAND, THURE, Handelsresande, Lidköping	28/7	82
BROBECK, AXEL, f. d. Lokförare, Vänersborg	16/3	74
BROBECK, KARL, Kamrerare, Falun	23/9	86
BROMAN, LASSE, t. f. Lektor, Umeå	19/5	06
BÜGLER, JOHN, Landskanslist, Vänersborg	15/5	04
BYLUND, HJALMAR, Major, Uppsala	20/8	70
CARLSSON, ALBERT, Handlande, Vänersborg	21/8	78
CARLSSON, CARL, Trafikchef, Norrköping	8/5	73
CARLSSON, CARL ANDERS, Disponent, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	19/9	97
CARLSSON, CARL ERIK, Boktryckare, Vänersborg	10/10	85
CARLSSON, CARL-GUSTAF, Direktörsassistent, Vänersborg ..	27/4	09
CARLSSON, ELOF, Direktörsassistent, Vänersborg	23/7	04
CARLSSON, GUNNAR, Fabrikör, Vänersborg	9/9	76
CARLSTRÖM, NILS, Avdelningschef, Hälsingborg	19/12	93
CEDERGREN, GÖSTA, Underläkare, Trosa	8/10	05
CEDERGREN, KARL GUSTAF, f. d. Färtläkare, Vänersborg, <i>Gilletts förste älderman</i>	21/8	67
CEDERGREN, RAGNAR, Avdelningschef, Göteborg	2/5	07
CEDERGREN, STIG, Förste notarie, Skövde	1/8	11
CEDERSKOG, ERIK, Boktryckare, Nyköping, <i>ständig medlem</i> ..	26/7	56
CHRISTENSSON, CARL OTTO, Kock, Göteborg	1/10	12
DAFGÅRD, AXEL, Charkuterist, Vänersborg	29/4	91
DAFGÅRD, HARRY, Charkuterist, Vänersborg	15/4	06
DAHLIN, ERIK, Frisörmästare, Vänersborg	2/10	96
DAHLLÖF, LEOPOLD, f. d. Häradsskrivare, Alingsås	26/8	62
DAHLSTRÖM, WERNER, Handlande, Karlsborg	28/5	91
DALQUIST, GEORG, Grosshandlare, Lidköping	2/9	80
DALQUIST, ISIDOR, Journalist, Vänersborg †	10/7	51
DANELIUS, KARL, f. d. Förste provinsialläkare, Växiö	29/7	69
DE BOURG, MATS, Rektor, Södertälje	5/8	84
DINNETZ, FRITZ, Snickaremästare, Vänersborg	9/8	95
DINNETZ, GUSTAF, Hovmästare, Stockholm	21/11	86
DINNETZ, KARL FREDRIK, Biografägare, Roslags-Näsby	16/2	79
DINNETZ, KNUT, Lagerförförman, Ektorp	21/1	91
DYMLING, RICHARD, Konsul, Stockholm	22/7	68
EDLUND, ANDERS, Skofabriksarbetare, Vänersborg.....	29/7	70

EDLUND, AXEL, Handelsresande, Göteborg	29/7	94
EDLUND, BERTIL, Kansliskrivare, Trollhättan	23/11	99
EKBERG, HJALMAR, Civilingenjör, Stockholm	16/5	72
ELOW, PER, Banktjänsteman, Vänersborg	6/7	06
ELOW, STIG, Studerande, Vänersborg	13/5	12
ENGLUND, NILS, Med. kand., Vänersborg	11/1	09
ERICSSON, AXEL, Bagaremästare, Vänersborg	29/4	80
ERIKSSON, AXEL, Prokurist, Vänersborg	20/3	89
ERIKSSON, AXEL, Handlande, Borås	23/3	08
ERIKSSON, AXEL TH., Handlande, Göteborg	28/12	86
ERIKSSON, CARL, Boktryckare, Mjölby	19/11	83
ERIKSSON, ERNST W., Handlande, Vänersborg	3/6	89
ERIKSSON, KARL, Färgmästare, Arvika	28/3	75
ERIKSSON, LARS, Skolvaktmästare, Vänersborg	5/9	78
ERICSON, OSCAR, Bryggmästare, Västerås	30/9	76
FAGERSTRÖM, AXEL, Bryggeriarbetare, Vänersborg	8/10	02
FALK, BENGT, f. d. Landsfogde, Linköping †	30/5	68
FALK, RICHARD, Förvaltare, Gräsmark	10/3	83
FALK, SVEN, Redaktör, Stockholm	24/9	66
FOCK, BROR, Sparbankskassör, Vänersborg. <i>Bisittare i Gillets styrelse</i>	29/3	88
FOCK, SVEN, Blindvårdsombud, Vänersborg	14/5	89
FRIBERG, KNUT, Apotekare, Gysinge	30/3	77
FRÖBERG, GÖSTA, Apotekare, Trollhättan	16/11	96
FRÖBERG, HENRIK, Reparatör, Vänersborg	12/2	12
GADDE, ELOF, Järnhandlare, Vänersborg	23/1	11
GADDE, NILS OLOF, Järnhandlare, Vänersborg	27/6	15
GILLBERG, EWALD, Handlande, Vänersborg	19/10	89
GRUNDBERG, HADAR, Godsägare, Askersund	1/7	84
GRUNDBERG, PER, Godsägare, Gräveby	16/5	79
GULLBRANTZ, GUNNAR, Godsägare, Lillebyn	25/11	96
GULZ, TORSTEN, Avdelningschef, Vänersborg	19/2	05
GUSTAFSSON, PER EDWARD, Landskanslist, Vänersborg	20/6	93
HAGBORG, ARNE, Handlande, Vänersborg	13/5	08
HAGBORG, WALTER, Handlande, Vänersborg	2/7	01
HALLBERG, ANDERS, Riksbanksrevisor, Göteborg	31/1	82
HALLBERG, BERTIL, Borgmästare, Linköping	14/10	86
HALLBERG, KURT, Drätselkontorist, Vänersborg. <i>Ersättare i Gillets styrelse</i>	18/6	93
HALLONQVIST, KNUT, Handlande, Vänersborg	24/5	95
HALLQVIST, ERIK, Stationsföreståndare, Lilleskog	27/9	93
HAMMARSTRÖM, UNO, Kapten, Skövde, <i>ständig medlem</i>	22/5	99
HANSSON, MAGNUS, Direktör, Stockholm	19/6	72
HANSSON, VICTOR, Kyrkovaktmästare, Vänersborg	26/10	78

HASSELLUND, NILS, Lantmäteriasistent, Kinna	11/1	01
HAUFFMAN, AXEL, Sjukvårdare, Vänersborg	6/1	95
HEDÉN, ALLAN, Drätselkontorist, Vänersborg	18/6	07
HEGARDT, GUSTAF, Förste stadsläkare, Västervik	9/5	03
HELLMAN, EINAR, Glasmästare, Vänersborg	20/7	06
HELLMAN, ERIK, Glasmästare, Vänersborg	4/9	98
HENRICHSON, CONRAD, Disponent, Oslo	12/11	85
HJORTH, GUNNAR, Länsbokhållare, Vänersborg. <i>Gillevård</i> ..	30/3	02
HULTÉN, AMANDUS, Snickaremästare, Vänersborg	9/10	72
HULTÉN, RICHARD, Snickaremästare, Vänersborg	6/1	84
JANSSON, ADOLV, Rådman, Vänersborg	30/6	81
JANSON, HOLGER, Kontorist, Vänersborg	31/10	12
JANSON, ISIDOR, Kassör, Vänersborg. <i>Gillels andre älderman och kassafogde</i>	12/10	82
JANSSON, OTTO, 1:ste exp.-vakt, Vänersborg	21/6	85
JENNISCHE, BENGT, Med. kand., Vänersborg	6/5	13
JERNQVIST, SVEN, Bankrevisor, Vänersborg	12/7	98
JOHANSSON, ALFRED, f. d. Lokomotivförare, Vänersborg	16/5	67
JOHANSSON, AXEL, f. d. Telegrafkommissarie, Kalmar	21/9	71
JOHANSSON, AXEL, Förman, Vänersborg	15/8	84
JOHANSSON, AXEL, Handelsföreståndare, Vänersborg	31/5	03
JOHANSSON, CARL O., Bokhållare, Vänersborg	22/1	88
JOHANSSON, EMIL, Handlande, Vänersborg	21/8	87
JOHANSSON, GUSTAF, Lokputsare, Vänersborg	25/6	80
JOHANSSON, HARRY, Drätselbokhållare, Vänersborg	13/11	96
JOHANSSON, HARRY, Frisörmästare, Vänersborg	15/11	99
JOHANSSON, HENRY, Handelsbiträde, Vänersborg	27/2	03
JOHANSON, HUGO, Konditor, Norrköping	11/9	92
JOHANSSON, HUGO, Riksbanksvaktmästare, Vänersborg	14/9	00
JOHANSSON, KARL, Skofabriksarbetare, Vänersborg	31/1	99
JOHANSSON, KARL, Snickare, Vänersborg	14/6	97
JOHANSSON, KARL W., Reparatör, Vänersborg	29/8	86
JOHANSSON, OTTO, Hovmästare, Vänersborg	6/8	88
JOHANSSON, ROBERT, Boktryckare, Vänersborg	23/7	77
JOHANSSON, ÅKE, Fotograf, Vänersborg	7/3	08
JOHANSSON, HERMAN, f. d. Stationsinspektör, Göta	3/7	71
JONSSON, ANDERS, Bokhållare, Stockholm	17/3	15
JONSSON, EMIL, Handlande, Vänersborg	22/8	77
JONSSON, ROBERT, Sjökapten, Vänersborg	23/4	77
JÖNSSON, FRANS W., f. d. Hamnfogde, Vänersborg	11/1	61
JÖNSSON, GUSTAF, Hamnfogde, Vänersborg	6/11	98
KARLSSON, KARL, Sanatorievaktmästare, Vänersborg	27/6	78
KARLSON, VALTER, Handlande, Vänersborg	18/5	05
KIHLBERG, KARL JOHAN, Ingeniör, Härnösand	19/4	79

KNUTSSON, GUNNAR, Reparatör, Vänersborg	8/7	05
KRAFFT, FELIX, Smedmästare, Vänersborg	15/8	02
KRALL, ARVID, Disponent, Ulricehamn	1/10	82
LAGERGREN, SVEN, Studerande, Vänersborg	7/6	14
LARN, GILLIS, Apotekare, Gränna	12/5	84
LARSON, AXEL, Handlande, Vänersborg	4/3	90
LARSSON, ERNFRID, Brevbärare, Vänersborg	13/7	81
LARSSON, GUSTAF, Landskanslist, Vänersborg	23/10	92
LARSSON, HJALMAR, Ingeniör, Vänersborg	9/2	03
LARSON, JOHAN, Handlande, Vänersborg	16/12	98
LARSSON, RAGNAR, Kontörst, Vänersborg	2/1	05
LAWSON, JOHN, Fabrikör, Trollhättan	11/5	75
LILJE, KLAS, f. d. Provinsialläkare, Åseda	18/12	67
LIND, ERIK, Boktryckare, Vänersborg	28/2	81
LINDEDAL, BIRGER, Köpman, Ronneby	27/5	81
LINDEDAL, LUDWIG, Kamrerare, Storängen	17/12	69
LINDEDAL, SIGURD, Bankkamrerare, Göteborg	30/9	82
LINDGREN, JOHAN, Byggmästare, Vänersborg	16/5	80
LINDGREN, JOHN, Byggmästare, Vänersborg. <i>Bisittare i Gil-</i> <i>lets styrelse</i>	8/10	69
LINDGREN, KNUT, Byggmästare, Vänersborg	14/5	77
LINDQVIST, GUSTAF, f. d. Lasarettsvaktmästare, Vänersborg	3/9	74
LINDQVIST, HÅKAN, Teol. stud., Vänersborg	2/12	14
LINDQVIST, ROLF, Länsbokhållare, Vänersborg	6/8	11
LINDQVIST, SVEN, Expeditionsbiträde, Vänersborg	1/11	10
LINDSTRÖM, ALLAN, Ingeniör, Vänersborg	14/7	08
LJUNGGREN, ERIK, Charkuterist, Vänersborg	26/1	98
LUNDBERG, ERNST, Kontorschef, Vänersborg	21/5	84
LUNDBLAD, OLOF, f. d. Lasarettsläkare, Vänersborg	28/7	67
LUNDBLAD, OLOF, Studerande, Vänersborg	18/3	07
LUNDBORG, ERIC, Handlande, Vänersborg	6/1	88
LUNDGREN, NILS, Postkontrollör, Stockholm	15/10	89
LUNDGREN, THOR, Postkontrollör, Västerås	10/1	83
LUNDIN, GUSTAF, Experimentingeniör, Stockholm	4/8	92
LUNDIN, IVAR, Frisörmästare, Vänersborg	14/6	94
LUNDIN, JOHN, Reparatör, Jönköping	21/7	99
LUNDIN, KNUT, Apotekare, Ängelholm	19/1	98
LUNDIN, WÄRNER, Förste Byråingeniör, Stockholm	10/5	90
MILLING, AXEL, Banktjänsteman, Lilla Edet	20/1	96
MILLING, GUSTAF, Handelsresande, Vänersborg	21/7	02
MILLING, THORSTEN B., Landskontorist, Vänersborg	1/9	97
NILSSON, DAVID, Lektor, Skara	3/8	85
NILSSON, GÖSTA, Bokhållare, Trollhättan	14/8	91
NILSSON, JOHAN, f. d. Reparatör, Vänersborg	5/1	66

NILSSON, KNUT, Korrespondent, Göteborg	8/9	90
NILSSON, ROBERT, f. d. Verkmästare, Vänersborg	24/7	69
von NOLTING, OLOF, Disponent, Vänersborg	2/6	77
NORDÉN, ELOV, Stadsbokhållare, Vänersborg. <i>Gilleskrivare</i> ..	22/2	01
NORDFELT, ALFRED, f. d. Rektor, Stockholm	17/5	64
NYBERG, OSKAR, Handlande, Göta	4/10	75
NYBLOM, ERIK, Redaktör, Lidingö	29/9	73
NYGREN, PONTUS, Landskontorist, Vänersborg	10/4	00
NYSTRÖM, GEORG, f. d. Järnhandlare, Vänersborg	2/10	74
NYSTRÖM, JOHN, Köpman, Göteborg	12/12	70
NYSTRÖM, RICHARD, Handlande, Vänersborg	8/4	72
OLLÉN, ERIK, Sparbanksdirektör, Vänersborg	15/1	85
OLLÉN, OLOF, Ingeniör, Vänersborg	2/2	82
OLSSON, ADOLF, Lagerbokhållare, Vänersborg	6/12	72
OLSSON, CARL, Lagerbokhållare, Vänersborg	7/2	02
OLSSON, OSCAR JULIUS, f. d. Bryggeriägare, Vänersborg....	12/4	81
OLSSON, VERNER, Banktjänsteman, Vänersborg	2/9	86
OSCAR, ALGOT, Köpman. Örebro	15/3	91
PETERS, RAGNAR, Grosshandlare, Stockholm	30/4	02
PETRÉ, ERNST, Redaktör, Vänersborg	3/3	97
PETERSON, HARRY, Handelsföreståndare, Vänersborg	3/1	01
PETTERSSON, ALGOT, Chaufför, Vänersborg	26/3	89
PRÆSTO, OLE, Kapten, Halmstad	16/10	75
RAHM, HJALMAR, Banktjänsteman, Vänersborg	22/10	00
RAHNE, KARL, Folkskollärare, Trollhättan	13/11	83
REYNOLDS, ALDOR, Handlande, Vänersborg	9/5	88
ROSLIN, HARRY, Bokhållare, Vänersborg	2/12	06
RYRBERG, KARL AUGUST, Överste, Stockholm, <i>ständig medlem</i>	1/8	74
RÖTTLE, HJALMAR C:SON, Direktör, Tranås, <i>ständig medlem</i>	18/6	77
SAHLBERG, ROBERT, Överstelöjtnant, Vänersborg	25/12	76
SAHLIN, ANDERS, Bokbindaremästare, Vänersborg	14/11	81
SAHLIN, ERIK, Kriminalkonstapel, Vänersborg	10/1	09
SAHLIN, STEN, Bokbindare, Vänersborg	15/4	13
SALÉN, AXEL, Ingeniör, Sandviken	6/4	83
SANDBERG, AXEL, Målaremästare, Vänersborg	5/8	86
SANDBERG, NILS, Fil. mag., Vänersborg	9/12	11
SANDBERG, WILHELM, Brevbärare, Vänersborg	12/12	81
af SANDEBERG, FREDRIK, Kammarherre, Moholm	6/1	84
af SANDEBERG, WILLIAM, Major, Göteborg	25/11	74
SCHMIDT, OTTO, f. d. Sotaremästare, Lidköping	23/6	64
SCHRÖDER, KARL GUSTAF, Provinsialläkare, Tanumshede ..	24/1	97
SELLSTRÖM, IVAR, Hotellägare, Lödöse	4/12	72
SJÖSTAD, RAGNAR, Elektrotekniker, Vänersborg	18/3	96
SJÖSTRÖM, AXEL, Handlande, Vänersborg †	20/3	70

SJÖSTRÖM, GUSTAF, Bokhandelsmedhjälpare, Vänersborg ..	20/11	00
SJÖSTRÖM, OLOF, Stationsinspektör, Vargön	8/8	89
SKÄRBERG, OSKAR, Kontorist, Trollhättan	1/12	96
STENSTRÖM, LARS, Landskanslist, Vänersborg	8/12	05
STERNER, BRUNO, Frisörmästare, Vänersborg. <i>Ersättare i Gil-</i> <i>lets styrelse</i>	2/5	87
STIBERG, ROBERT, Direktör, Göteborg	7/6	67
SUNDELIUS, GOTTFRID, Handlande, Vänersborg	15/2	90
SUNDELIUS, KJELL, Stadsvaktmästare, Vänersborg	8/7	08
SUNDELIUS, OSKAR, Poliskonstapel, Vänersborg	14/9	01
SWEDBERG, CARL AUGUST, Direktör, Göteborg	16/1	73
SVENSSON, AXEL, Järnhandlare, Vänersborg	5/8	83
SVENSSON, CARL, Snickaremästare, Vänersborg	30/7	79
SVENSSON, FRITZ, Kassör, Vargön †	2/11	84
SVENSSON, GÖSTA, Snickaremästare, Vänersborg	28/1	09
SVENSSON, KNUT, Arbetsförman, Vänersborg	2/4	96
SVENSSON, LARS, Dövstumlärare, Vänersborg	8/3	10
SVENSSON, KNUT, Bruktjänsteman, Vargön	7/7	89
SVENSSON, OLLE-GUSTAF, f. d. Handlande, Vänersborg	31/10	57
SVENSSON, WERNER, Bankrevisor, Vänersborg	27/7	87
SVÄRD, GUSTAF, Förman, Malmö	13/6	95
SVÄRD, TAGE, Handelsbiträde, Göteborg	8/4	10
von SYDOW, DANIEL, Jur. stud., Vänersborg	24/2	09
von SYDOW, FREDRIK, Advokat, Stockholm	26/3	96
von SYDOW, GERHARD, Landsfogde, Göteborg	7/2	99
TAUBE, FREDRIK, Löjtnant, Karlskrona	21/3	09
TEODORSON-LARSON, MELKER, Kontrollör, Bofors	27/5	09
THERNQUIST, ANTON, Handelsträdgårdsmästare, Vänersborg. <i>Bisittare i Gillets styrelse</i>	20/8	74
THERNQUIST, OLE, Trädgårdsförman, Vänersborg	9/1	11
THERNQUIST, TUVE, Textilingeniör, Borås	16/7	99
THIMGREN, HUGO, Apotekare, Vänersborg	22/6	01
THOMSON, YNGVE, Banktjänsteman, Vänersborg	12/8	98
TIBBLIN, HUGO, Konditor, Vänersborg	24/9	97
TIDSTRAND, JOHAN, Kakelugnsmakare, Vänersborg	16/2	85
TORSTENSON, AXEL, Musikstyckjunkare, Göteborg	3/4	75
TULLBERG, INGE, Tjänsteman, Stockholm, <i>ständig medlem</i>	12/9	05
TUNQVIST, TORSTEN, Gymnastikdirektör, Luleå	31/12	07
TÖSSBERG, ERIK, Slöjdlärare, Vänersborg	2/3	80
WALLIN, GUNNAR, Ingeniör, Ängelholm, <i>ständig medlem</i>	13/8	89
WALLIN, JONAS, f. d. Rådman, Vänersborg	17/6	58
WALLSTRÖM, ERNST, Posttjänsteman, Göteborg	19/2	92
WASSENIUS, OSKAR, Handlande, Vänersborg	20/1	70
WELANDER, GUSTAF, Banktjänsteman, Vänersborg	5/8	91

WENNERGREN, ANDERS, Boktryckare, Vänersborg	19/12	75
WERNER, ERIK, Boktryckare, Vänersborg	29/7	81
WERNER, OLOV, Handelsbiträde, Vänersborg	2/9	09
WEST, JOHN, Läroverksadjunkt, Göteborg	24/7	92
WESTERBERG, BERNHARD, Verkmästare, Vänersborg	2/2	79
WESTHALL, BO, Rådman, Vänersborg	12/1	05
WESTHALL, CURT, Länsbokhållare, Vänersborg	6/8	08
WETTERLUNDH, SUNE, Länsnotarie, Vänersborg	11/2	04
WIBOM, TOR, Kapten, Stockholm	16/9	85
VICTORIN, OLOF, Kontrollant, Vänersborg	28/10	08
WIJKSTRÖM, ERNST, Kontorsskrivare, Karlsborg	18/6	89
WIKSTRÖM, FOLKE, Dövstummlärare, Vänersborg	28/11	89
WIKSTRÖM, HELGE, Kapten, Jönköping	11/8	94
WILHELMSSON, CARL, Gasverksarbetare, Vänersborg	17/4	89
WOLGAST, KURT, Kamrer, Hälsingborg	8/7	93
ÅBERG, AXEL E., Föreståndare, Göteborg	18/10	73
ÅKERSTRÖM, GUNNAR, Boktryckare, Skövde	23/12	92
ÅSTRÖM, FJALAR, Ombudsman, Trollhättan	25/3	93

Antal medlemmar: 308.

Styrelsen är tacksam för uppgift å personer, som böra kallas till medlemmar av gillet. Dylåka uppgifter samt meddelanden om adressförändringar torde benåget insåndas till gillet's kassafogde.

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLE 1938

Styrelse.

CEDERGREN, KARL GUSTAF, f. d. Fätläkare, Förste
ålderman.

JANSON, ISIDOR, Kassör, Andre ålderman och kas-
safogde.

NORDÉN, ELOV, Stadsbokhållare, Gilleskrivare.

HJORTH, GUNNAR, Länsbokhållare, Gillevärd.

LINDGREN, JOHN, Byggmästare, Bisittare.

THERNQUIST, ANTON, Handelsträdgårdsmästare, Bisittare.

FOCK, BROR, Sparbankskassör, Bisittare.

STERNER, BRUNO, Frisörmästare, Ersättare.

HALLBERG, KURT, Drätselkontorist, Ersättare.

Beredningsnämnd.

ANDERSON, PRIMUS, Bankkassör.

HALLBERG, KURT, Drätselkontorist.

HJORTH, GUNNAR, Länsbokhållare.

MILLING, THORSTEN B., Landskontorist.

NORDÉN, ELOV, Stadsbokhållare.

PETERSON, HARRY, Handelsföreståndare.

WIKSTRÖM, FOLKE, Dövstummlärare.

Årsskriftsnämnd.

CEDERGREN, KARL GUSTAF, f. d. Fätläkare.

HALLBERG, BERTEL, Borgmästare.

HJORTH, GUNNAR, Länsbokhållare.

NORDÉN, ELOV, Stadsbokhållare.

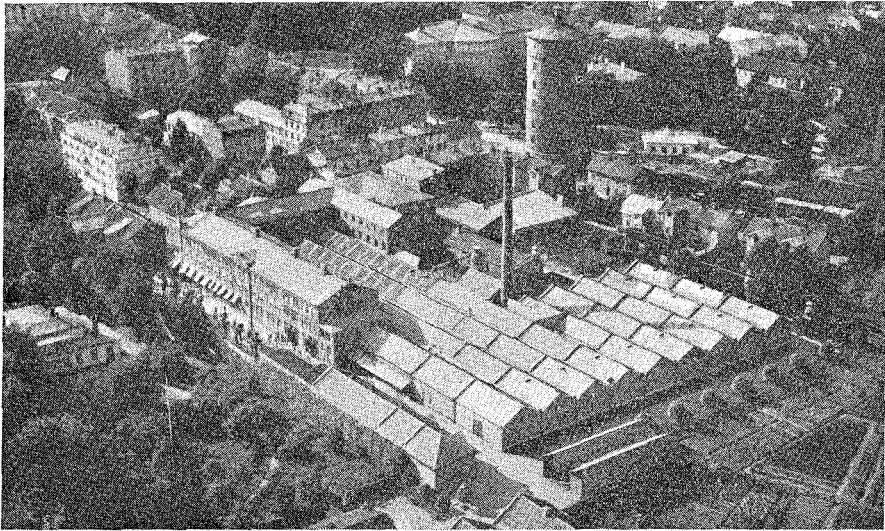
WIKSTRÖM, FOLKE, Dövstummlärare.

Räkenskapsgranskare.

CARLSSON, CARL ERIK, Boktryckare.

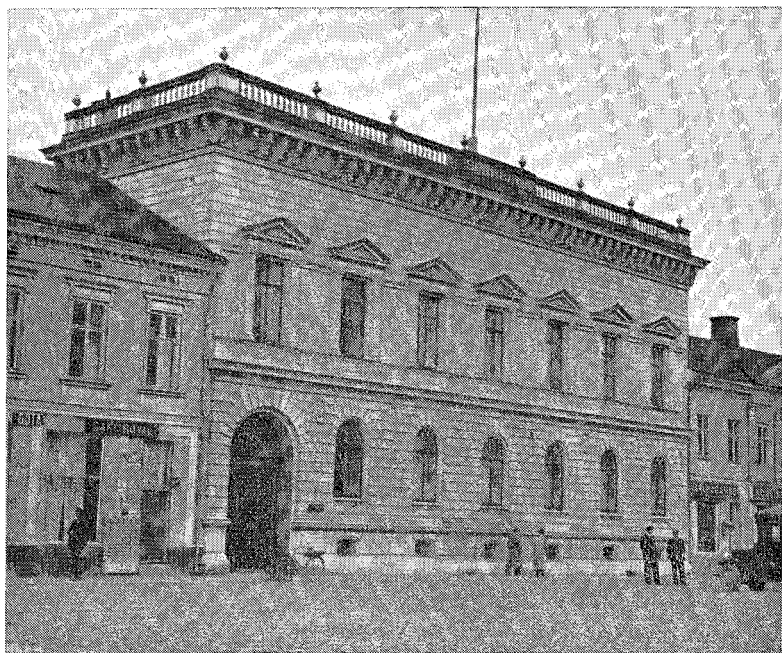
GULZ, THORSTEN, Avdelningschef.

KARLSON, VALTER, Handlande, Ersättare.

AKTIEBOLAGET
A. F. CARLSSONS SKOFABRIK
VÄNERSBORG
FABRIKEN GRUNDLAGD
== ÅR 1860 ==

Produktion pr dag 2.000 par

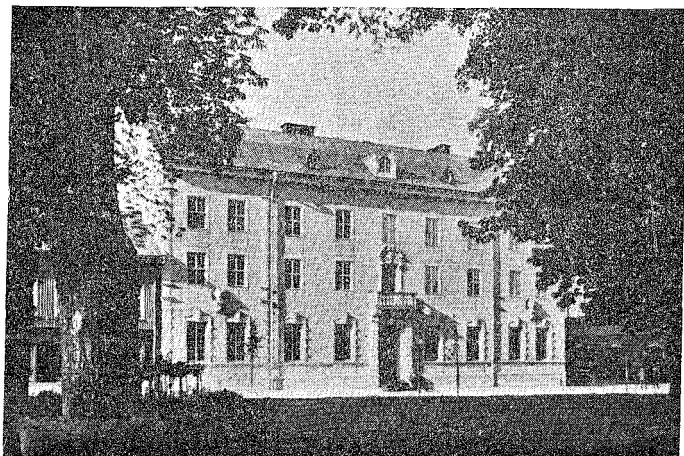
SPARBANKEN I VÄNERSBORG

GRUNDAD ÅR 1822

===== En av =====
landets äldsta sparbanks

Insatta medel omkring..... Kr. 16.000.000:—

Reserverade medel omkring „ 1.300.000:—

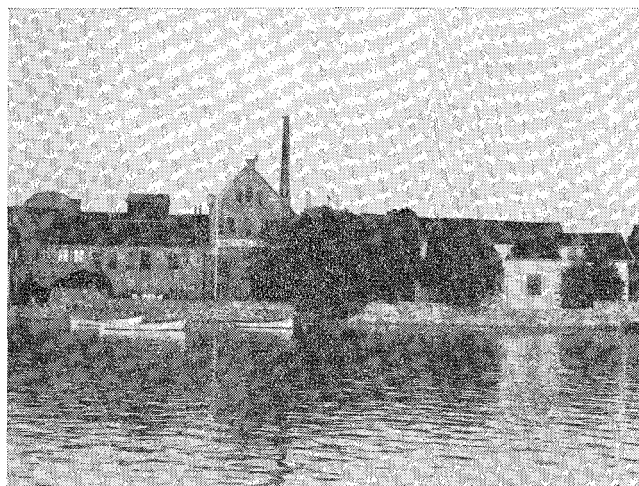

Utför alla slags bankaffärer

Bankens notariatavdelning mottager till
vård och förvaltning under bankens
garanti allehanda värdehandlingar.

Fondaffärer förmedlas.

Kassafack uthyras.

VÄNERSBORGS BRYGGERI

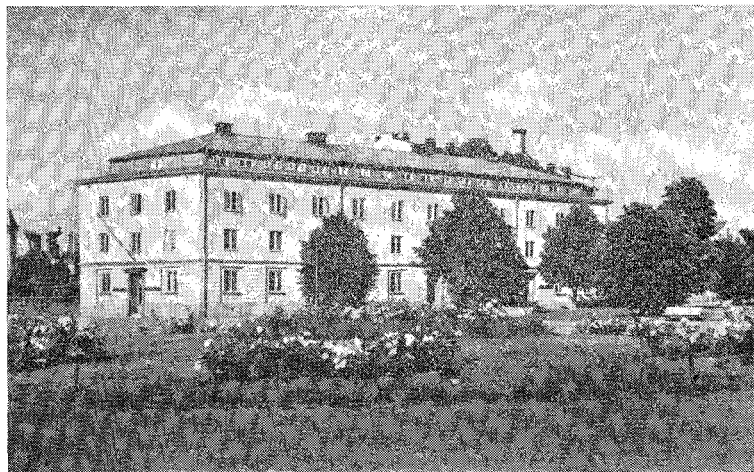
Grundlagt 1852

_____ Ägare: _____
A.-B. Pripp & Lyckholm, Göteborg

TILLVERKNING:

Alla slag av malt- och läskedrycker

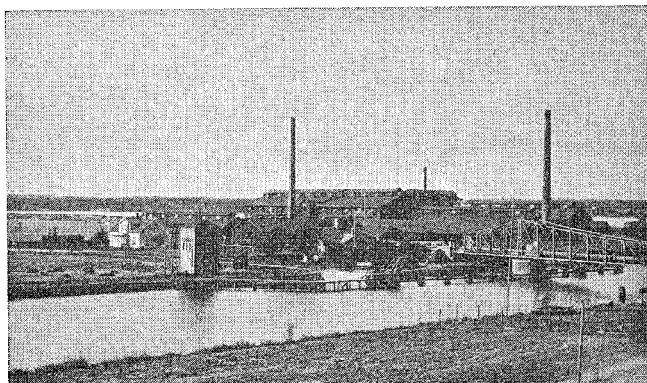
Kirudds ^{AB}
K KAPPOR
 VÄNERSBORG

Kirudds ^{AB}
K DRÄKTER
 VÄNERSBORG

AB. GUNNAR WIBORG
 ETABL. 1918

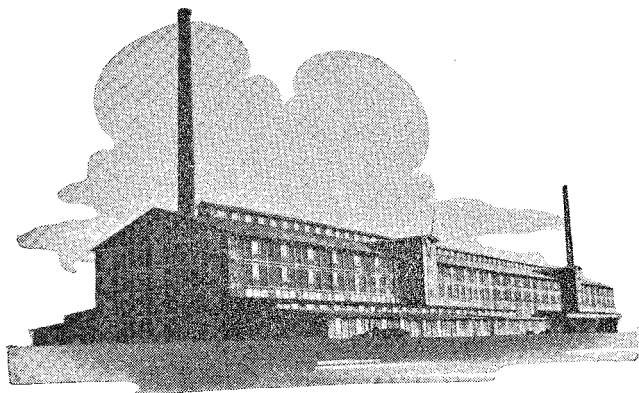
BYXFABRIKEN KIRUDD
 ETABL. 1926
 VÄNERSBORG

A/B

NABBENSBERGS TEGELBRUK

ÄRSTILLVERKNING: 4 milj. murtegel
 $1\frac{3}{4}$ » taktegel
 $1\frac{3}{4}$ » dräneringsrör

TENGGRENSTORPS TEGELBRUK

ÄGARE: GUNNAR WULF.

ÄRSTILLVERKNING: 5 milj. murtegel
 3 » taktegel
 $1\frac{1}{2}$ » tegelrör